Jm F
Antropologie.

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

TOMUL 15

1978

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

COMITETUL DE REDACȚIE

Redactor responsabil: prof. univ. dr. doc. OLGA NECRASOV, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România

Redactor responsabil adjunct: dr. V. V. CARAMELEA

Membri: acad. ȘT.-M. MILCU
acad. V. PREDA
D. NICOLĂESCU-PLOPȘOR
dr. MARIA CRISTESCU

Secretar de redacție: ELENA RADU

În țară, abonamentele se primesc la oficiile poștale, agențiile poștale, factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții. Revistele se pot procura și prin PUNCTUL DE DESFACERE AL EDITURII ACADEMIEI (direct sau prin poștă), Calea Victoriei nr. 125, Sectorul 1, 71021 București.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la ILEXIM, Departamentul Export-Import Presă, P. O. Box 136—137, telex 11226, 70116 București, România, str. 13 Decembrie nr. 3, sau la reprezentanții săi din străinătate.

La revue „Studii și cercetări de antropologie" paraît une fois par an.

Toute commande de l'étranger sera adressée à ILEXIM, Département d'exportation-importation (Presse), P. O. Box 136—137, telex 11226, 70 116 București, România, str. 13 Decembrie nr. 3, ou à ses représentants à l'étranger.

En Roumanie, vous pourrez vous abonner par les bureaux de poste ou chez votre facteur.

ADRESA REDACȚIEI:

BULEVARDUL DR. PETRU GROZA Nr. 8
76241 BUCUREȘTI

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDII ŞI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

Tomul 15 **1978**

SUMAR

Antropologie istorică

OLGA C. NECRASOV şi SERAFINA ANTONIU, Contribuţie la antropologia populaţiei din cultura Criş 3

OLGA C. NECRASOV şi MARIA ŞTIRBU, Studiul paleofaunei descoperite la Trestiana (Bîrlad) datînd din cultura Criş şi problema creşterii animalelor în neoliticul vechi 11

Antropologie contemporană

MARIA CRISTESCU, SERAFINA ANTONIU, MARIA ŞTIRBU şi CEZARINA BĂLTEANU, Aspecte ale variabilităţii staturii în România 17

HORST SCHMIDT, Structura antropologică a populaţiei de la Slatina-Timiş . 23

ANA ŢARCĂ, MARIA-ELENA ROŞCA, D. BOTEZATU şi P. SEVASTRU, Aspecte de ordin antropologic ale populaţiei din satele Pardina şi Partizani (Delta Dunării) 31

MARIA VLĂDESCU, Modele constituţionale în selecţia tinerilor pentru sportul de performanţă 39

ELENA RADU, VICTOR SĂHLEANU, MARIA VLĂDESCU şi OANA CIOTARU, Aspecte ale unei cercetări biopsihice la o serie de adolescenţi şcolari din Constanţa 43

CRISTIANA GLAVCE, TH. ENĂCHESCU şi SUZANA GRINŢESCU-POP, Caracteristici constituţionale şi de accelerare/întîrziere a dezvoltării fizice la copiii din mediul urban şi rural 47

CORNELIA GUJA şi VICTOR SĂHLEANU, Studiu antropologic privind preferinţele şi repulsia faţă de culori ale unor colectivităţi umane din România . . . 53

SILVIA GHIGEA, Variabilitatea a doi parametri fiziometrici în condiţii ecologice diferite 57

SIMONA BERONIADE, Distribuţia factorului gustativ (PTC) la români. Cercetări populaţionale şi familiale 61

SIMONA BERONIADE şi TATIANA DRĂGHICESCU, Despre structura hemotipologică a populaţiei unor localităţi din judeţul Braşov 65

GEORGETA MIU, MARIA DANIELESCU şi MARIA ISTRATE, Asupra variabilităţii sistemelor serice Gm şi InV la unele populaţii din Delta Dunării . . 69

Antropologie socială şi culturală

V.V. CARAMELEA, ST. ŞERBĂNESCU şi SILVIA BOERIU-ROŞCULEŢ, Relevări ale unei analize a valorilor-premise din „Atlasul antropologic axiologic naţional" 75

Recenzii 79

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONTRIBUȚIE LA ANTROPOLOGIA POPULAȚIEI DIN CULTURA CRIȘ

DE

OLGA C. NECRASOV și SERAFINA ANTONIU

572.7: 571

Evoluția structurii antropologice a populațiilor noastre preistorice începe să fie cunoscută în liniile ei mari. Totuși, multe lacune persistă și multe întrebări referitoare la acest proces rămîn încă fără răspuns satisfăcător. Iată de ce orice descoperire nouă, bine datată, care contribuie la îmbogățirea materialului nostru paleantropologic este deosebit de bine venită. Iată de ce și materialul osos uman datat din cultura Criș, descoperit la Trestiana (Bîrlad) în cursul săpăturilor efectuate de Eugenia Păpușoi ani de-a rîndul, a atras atenția noastră.

Acest material provine din următoarele morminte de la Trestiana : M_6(1964), M_7(1966), M_9(3,1966), M_{18}(12,1967), M_{30}(1971), M_{32}(1972). Dintre acestea, M_9(3, 1966) este datat doar cu probabilitate din această cultură.

MORMÎNTUL NR. 6 (1964)

Conținea resturile unui singur individ, o femeie în vîrstă de aproximativ 45 de ani, al cărei schelet cefalic a putut fi parțial reconstituit. Scheletul postcranian este foarte necomplet, oasele care sînt prezente fiind foarte fragmentare.

În tabelul nr. 1 dăm principalele dimensiuni și indici care au putut fi stabiliți de noi pentru acest schelet, în comparație cu datele corespunzătoare asupra altor schelete din cultura Criș din țara noastră.

Din acest tabel putem constata că scheletul nr. 6 este caracterizat printr-un *neurocraniu* hiperdolicocran (68,44), ortocran (62,42) și acrocran (88,28), cu o frunte eurimetopă (71,09). De formă ovoid-elipsoidă în norma verticală și în formă de „casă" în cea occipitală, el oferă un relief cranian foarte puțin accentuat, iar grosimea peretelui osos al cutiei craniene este mică.

Masivul facial este ortognat, mezen aproape de limita acestei categorii cu cea leptenă (53,64), cu nasul mezorin aproape de limita cu categoria leptorină (48,07), cu orbitele mezoconce la limita cu categoria hipsiconcă (84,61). Fosele canine sînt slab dezvoltate, iar malarele, destul de gracile, oferă o dispoziție intermediară.

Mandibula este joasă și gracilă, cu o apofiză mentonieră în formă de buton.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Principalele date individuale ale scheletului nr. 6 datat din cultura Criş, descoperit la Trestiana, precum şi datele obţinute pentru scheletele din aceeaşi cultură, descoperite în alte localităţi din ţara noastră

Nr. Martin	Caracterul	Trestiana	Pogorăşti	Gura Baciului	Cluj-Napoca	Bedehaza — Sf. Gheorghe	Salca — Oradea
		♀ 45 ani	7 ani	♀ 20—25 ani	♀ 30—40 ani	♀ 55—60 ani	♂ 50—55 ani
1	g—o	187	175	170	—	185	193
8	eu—eu	128	126	140	—	133	132
9	ft—ft	91	—	98	—	—	94
12	ast—ast	106	—	109	—	—	—
20	po—b	113	—	113	—	121	121
8/1	Ind. cefalic	68,44	72,00	82,35	—	71,89	68,39
20/1	Ind. porio-bregm. lg	60,42	—	66,47	—	65,29	62,60
20/8	Ind. porio-bregm. tr.	88,28	—	80,71	—	96,23	91,66
9/8	Ind. fronto-par. tr.	71,09	—	70,00	—	—	71,25
12/8	Ind. occipito-par. tr.	82,80	—	77,86	—	—	—
45	zy—zy	127	—	125	—	—	—
48	n—pr	70?	—	54	—	—	—
51	mf—ek	39	—	42	—	—	—
52	Înălţ. orbitel	33	—	33	—	—	—
54	al—al	25	—	26	—	—	—
55	n—ns	52	—	48	—	—	—
48/45	Ind. facial sup.	53,64	—	51,20	—	—	—
52/51	Ind. orbital	84,61	—	78,57	—	—	—
54/55	Ind. nazal	48,07	—	54,17	—	—	—
45/8	Ind. jugo-parietal	99,29	—	89,20	—	—	—
	Talia	154	—	155	145	142	—
	Ind. pilastrie	99,00	—	100	—	—	—
	Ind. platimerie	77,00	—	61,00	66,00	—	—
	Ind. platicnemie	—	—	61,00	69,00	—	—
	Tip antropologic	mediteranoid	—	alpinoid	—	mediteranoid	mediteranoid

Dinţii de pe maxilarul superior sînt absenţi, unii fiind căzuţi din timpul vieţii, ceea ce a determinat o puternică reducere a procesului alveolar. Alţii au dispărut după moartea individului, probabil în timpul degradării scheletului în pămînt.

Dinţii anteriori de pe mandibulă, premolarele (afară de P_2 stîngă) şi molarul 1 drept au căzut tot în timpul vieţii. Dinţii jugali prezenţi sînt destul de puternic erodaţi, dar nu sînt atinşi de carie dentară.

Oasele lungi sînt reprezentate numai prin diafizele lor sau chiar numai prin părţi ale acestora. Totuşi, prin analogie, s-a putut aprecia că statura femeii căreia a aparţinut acest schelet era mijlocie (154—156 cm). Oasele sînt toate foarte gracile, ceea ce concordă cu gracilitatea scheletului cefalic.

Humerusul prezintă un relief muscular destul de accentuat (V-ul deltoidian şi creasta pectoralului). Femurul este accentuat platimer (77,00), dar fără un pilastru pronunţat (99,00). Tibia pare să fi fost platicnemică.

Confruntînd toate caracteristicile analizate, se poate preciza că individul din mormîntul nr. 6 a aparţinut *tipului mediteranoid gracil.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

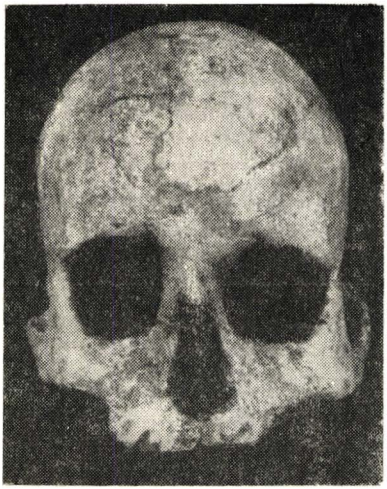

1

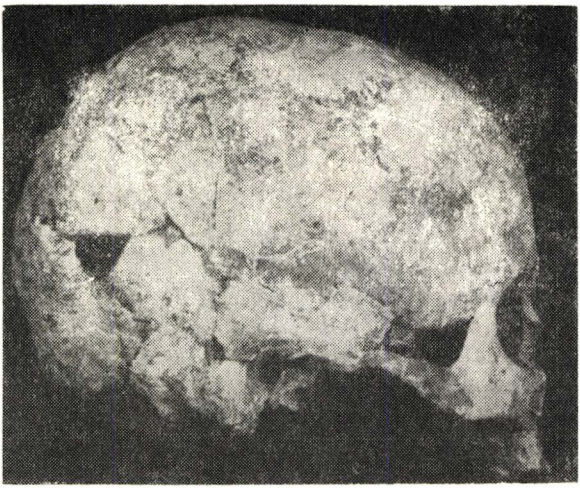

2

3

4

Planșa I

Craniul nr. 6 de la Trestiana — Bîrlad, cultura Criș.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Planșa II

Craniul nr. 6 de la Trestiana — Bîrlad, cultura Criș. Fotografie mărită pentru evidențierea pierderii de materie osoasă din regiunea occipitală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fenomene patologice. În afară de pierderea în timpul vieții a numeroși dinți (parodontoză), craniul nr. 6 oferă o pierdere de materie osoasă din timpul vieții, marginile orificiului prezentînd diploia închisă prin refacerea osului. Orificiul se află situat pe parietalul drept, imediat deasupra punctului lambda; limita medială este formată de sutura sagitală, cea laterală, foarte neregulată, cu urme de cicatrizare, fiind angulară. Orificiul rămas are o lungime de 34 mm și o lărgime maximă de 20 mm. Forma orificiului și modul de cicatrizare ne fac să credem că acesta a fost produs de o traumă.

Resturi de ofrandă. În acest mormînt a fost găsit un radius întreg de ovicaprin provenind de la ofranda mortuară.

MORMÎNTUL NR. 7 (1966)

Scheletul individului înhumat în acest mormînt este foarte rău păstrat. Din cîteva fragmente de neurocraniu s-a putut reconstitui un fragment mare de calotă craniană, a cărei formă ne poate indica apartenența sa probabilă la categoria mezocrană sau chiar brahicrană moderată. Scheletul postcranian este reprezentat numai printr-un fragment de diafiză humerală.

Aceste resturi pot fi atribuite unui individ matur, încă relativ tînăr, probabil de sex feminin.

MORMÎNTUL NR. 9 (3, 1966, CU DATARE NESIGURĂ)

În acest mormînt am identificat resturile a două schelete, notate de noi cu nr. 9 A și 9 B.

Scheletul nr. 9 A a aparținut unui adolescent de 17—18 ani, judecînd după starea cartilajelor de creștere a oaselor lungi. Foarte probabil era de sex masculin, luînd în considerație unele caracteristici ale fragmentului de bazin avut la dispoziție (în special forma marii eșancruri sigmoide).

Lipsa scheletului cefalic nu ne permite să apreciem nici forma neurocraniului și nici caracteristicile sale tipologice.

Prezența unor oase lungi, aproape întregi, ne permite să calculăm statura individului. Întrebuințînd cele trei metode aplicate în general în acest scop (Manouvrier, Trotter și Gleser și Breitinger), obținem o talie înaltă pentru acest adolescent, anume de 171 cm.

Dat fiind că procesul de creștere a oaselor lungi nu era complet încheiat, putem conchide că acest subiect ar fi atins o talie de cel puțin 173—174 cm dacă ar fi trăit.

Oasele lungi sînt destul de gracile. Din particularitățile lor morfologice, subliniem prezența pe femur a unui pilastru destul de puternic, ceea ce atestă o dezvoltare pronunțată a musculaturii coapsei (mușchiul crural), existența unei fațete orientale pe marginea inferioară a tibiei, precum și caracterul canelat al peroneului.

Scheletul nr. 9 B este reprezentat prin mai puține elemente decît precedentul. Judecînd după cîteva oase lungi fragmentare și cîteva vertebre, el ar fi aparținut unui bărbat matur.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Printre particularităţile morfologice ale oaselor lungi remarcăm prezenţa pe femur a unui pilastru destul de accentuat (în raport cu dezvoltarea cruralului), precum şi a unei creste şi fose subtrohanteriene, determinate de o dezvoltare puternică a muşchiului mare fesier. Tibia este platicnemică, iar peroneul este puternic canelat.

Resturi de ofrandă. Printre oasele provenite din acest mormînt a fost identificat şi un fragment de tibie de ovicaprin, provenind din ofranda mortuară.

MORMÎNTUL NR. 18 (12, 1967)

Scheletul care a fost găsit aici este reprezentat numai prin părţile sale postcraniene. A aparţinut, cu toată siguranţa, unui bărbat matur de 45—50 de ani (vîrstă apreciată după faciesul simfizar).

Statura, care a putut fi calculată după un femur aproape întreg, a fost aproximativ de 170 cm (statură mare).

Osatura este foarte robustă. Humerusul poartă un relief muscular foarte pronunţat (V-ul deltoidian şi creasta de inserţie a pectoralului). Femurele sînt platimere (77,17) şi prevăzute, fiecare, cu un pilastru mai accentuat la piciorul stîng decît la cel drept (indici 106 şi 100). Tibiile sînt platicnemice, cea dreaptă hiperplaticnemică (54,76), în timp ce cea stîngă este platicnemică mai moderată (60,97). Marginea inferioară a lor prezintă faţete orientale. Peroneul este puternic canelat.

MORMÎNTUL NR. 30 (1971)

Rău conservat, scheletul găsit în acest mormînt este reprezentat prin cîteva fragmente ale neurocraniului, din care s-au putut reconstitui partea posterioară necompletă a unei calote, 2 fragmente din frontal, 2 fragmente din maxilarele superioare, precum şi o mandibulă fragmentară. Scheletul postcranian este reprezentat prin cîteva fragmente de oase lungi.

Apreciind după materialul existent, scheletul a aparţinut cu siguranţă unui bărbat adult sau matur, încă tînăr, în vîrstă de aproximativ 30 de ani.

Morfologia fragmentelor de calotă pare a ne indica apartenenţa neurocraniului la o formă mezocrană sau dolicocrană moderată.

Mandibula este relativ robustă, prevăzută cu o apofiză mentonieră de formă piramidală accentuată.

Dinţii sînt aproape neerodaţi.

Diafizele femurale, foarte robuste, poartă cîte un pilastru foarte puternic (indici 123 şi 122), sînt platimere (indici 84 şi 81) şi prevăzute cu cîte un şanţ hipotrohanterian accentuat.

Elementele existente nu ne permit nici o diagnoză tipologică precisă.

Resturi de ofrandă. Printre fragmentele osoase am putut identifica un fragment de calcaneu de bovin tînăr, precum şi un molar de ovicaprin tînăr, provenite probabil din resturile de ofrandă mortuară.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

MORMÎNTUL NR. 32 (1972)

Din acest mormînt ne-au parvenit cîțiva muguri dentari și dinți de lapte, aparținînd unui copil mic, de aproximativ 10 luni (32 A).

Totodată, în același mormînt au fost găsite cîteva fragmente foarte mici de neurocraniu aparținînd unui adult, dintre care unele sînt de grosime foarte mare (32 B).

CONCLUZII

Cu toate că numai un singur schelet prezintă un grad de conservare care permite un studiu mai aprofundat, totuși mica serie de la Trestiana vine să completeze într-o oarecare măsură informațiile noastre asupra structurii antropologice a purtătorilor culturii Criș. Astfel, dacă scheletul nr. 6, alături de osemintele de la Bedehaza (Sf. Gheorghe) și Salca (Oradea), poate fi atribuit tipului mediteranoid, scheletul nr. 18, cu osatura robustă și o statură înaltă, ca și cel de la nr. 30, atestă prezența unui alt tip, fie cel protoeuropoid, fie cel protonordic.

Ținînd seama că scheletul de la Gura Baciului, brahicran de talie mică, aparține tipului alpinoid, putem conchide asupra caracterului polimorf al populației din cultura Criș din țara noastră, aceasta prezentînd, alături de mediteranoizi (dolico-mezocrani, gracili, de statură joasă), protoeuropoizi, poate și protonordici (dolico-mezocrani, robuști, de statură înaltă), precum și alpinoizi (brahicrani de statură joasă sau mijlocie).

Nu ne putem pronunța asupra importanței aportului fiecăruia din tipurile enumerate și nici asupra variabilității geografice a acestuia, dar din datele avute pînă în prezent pare că fondul populației din această cultură este predominant mediteranoid.

CONTRIBUTION À L'ANTHROPOLOGIE DE LA POPULATION DE LA CULTURE CRIȘ

RÉSUMÉ

Des cinq tombes datant de la culture Criș, découvertes à Trestiana (Bîrlad), une seule a contenu un squelette qui se prête à une étude approfondie (n° 6). Cependant, les restes osseux des quatre autres permettent, eux aussi, quelques observations anthropologiques. Compte tenu des données obtenues précédemment sur les individus de cette culture datant du Néolithique ancien (voir Tableau 1), on peut conclure que la population respective présentait un caractère polymorphe.

En effet, celle-ci offre, à côté des méditerranoïdes (dolico-mésocrânes, graciles et de stature peu élevée représentés par le n° 6 de Trestiana, par les squelettes de Bedehaza (Sf. Gheorghe) et de Salca (Oradea), qui semblent en constituer la majorité), des dolico-mésocrânes robustes et de taille haute (n° 18 et 30 de Trestiana) appartenant soit au type protoeuropoïde, soit au type protonordique, ainsi que des brachycrânes modérés, de nuance alpinoïde (tels que la femme de Gura Baciului, Cluj).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE SUMARĂ

NECRASOV O., *Studiul osemintelor umane și al resturilor de paleofaună descoperite în mormîntul neolitic de la Cluj-Gura Baciului datînd din cultura Criș*, Apulum, 1965, **V.**

NECRASOV O., *Nouvelles données anthropologiques concernant la population de la culture néolithique Starcevo-Criș*, Ann. roum. Anthrop., 1965, **2.**

NECRASOV O., CRISTESCU M., *Données anthropologiques sur les populations de l'âge de la pierre en Roumanie*, Homo, 1965, **6**, *3*.

RUSSU I. G., MAREȘ V., *Considerații antropologice asupra scheletului aparținînd culturii Criș de la Sf. Gheorghe-Bedehaza*, Mat. cerc. arh., 1956, *2*.

RUSSU I. G., ȘERBAN M., VLASA A., GALAMB V., MOTIOC M., *Contribution à l'aspect anthropologiqu, de l'homme de la culture Criș*, VIe Congr. Intern. Sci. Anthrop. et Ethnol., Paris. vol. I, 1962.

Universitatea „Al. I. Cuza", Iași,
Laboratorul de morfologie animală
și antropologie

Primit în redacție la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDIUL PALEOFAUNEI DESCOPERITE LA TRESTIANA (BÎRLAD) DATÎND DIN CULTURA CRIȘ ȘI PROBLEMA CREȘTERII ANIMALELOR ÎN NEOLITICUL VECHI

DE

OLGA C. NEGRASOV și MARIA ȘTIRBU

56 : 571

Materialul paleofaunistic de la Trestiana se ridică la 1594 de piese osoase, dintre care 520 sînt fragmente indeterminabile. Cea mai mare parte a oaselor au fost sparte, fie pentru împărțirea cărnii, fie pentru a ajunge la măduva osoasă. Foarte puține piese sînt întregi. Sîntem astfel în prezența unor resturi menajere.

În tabelul nr. 1 dăm repartiția pe specii a materialului osos determinat.

Tabelul nr. 1

Repartiția pe specii a materialului paleofaunistic de la Trestiana (cultura Criș)

Specia sau grupa	Nr. pieselor osoase	%	Nr. indivizilor maturi	Nr. indivizilor tineri
Bos taurus	526	48,98	10	4
Ovicaprine	545	50,75	15	5
Equus sp.	1	0,09	1	—
Sus scrofa ferus	1	0,09	—	1
Cervus elaphus	1	0,09	1	—

După cum se vede, tot materialul aparține numai mamiferelor, dintre care majoritatea provine de la animale domestice (99,73%) și numai o infimă minoritate de la animale sălbatice (0,27%).

Animalele domestice sînt reprezentate numai prin bovine *(Bos taurus)* și prin ovicaprine, cu procente aproape asemănătoare (48,98% primele și 50,75% cele de-al doilea). Resturile de bovine găsite la Trestiana corespund unui minim de 14 indivizi, dintre care 4 nematuri. Cele de ovicaprine corespund la 20 de indivizi, dintre care 5 nematuri. În materialul care le aparține, am putut identifica și cîteva resturi ale caprei *(Capra hircus)*, dar resturile oii sînt cele care domină. Printre ele nu găsim nici resturile cîinelui și nici

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ale porcului domestic. Această din urmă situaţie ar putea fi în legătură cu genul de viaţă mai mult sau mai puţin nomad al tribului care a locuit la Trestiana, ştiut fiind că creşterea porcului nu este compatibilă cu deplasarea frecventă.

Bovinele neolitice de la Trestiana sînt reprezentate prin piese atît de fragmentare încît nu s-a găsit nici un os lung întreg. Dat fiind acest fapt ne-a fost imposibil să calculăm înălţimea pînă la greabăn, nici măcar pentru un singur exemplar. Totuşi, apreciind după puţinele date biometrice care au putut fi obţinute (tabelul nr. 2), bovinele de la Trestiana erau de talie mijlocie, care nu atinge nici pe departe talia strămoşului lor sălbatic, bourul. Aceasta ar putea să ne indice că procesul domesticirii lor se petrecuse cu multe generaţii în urmă şi că, cel puţin în aşezarea de la Trestiana, nu s-a procedat la încrucişări între bourul şi bovinele domestice, aşa cum s-a petrecut în cîteva alte aşezări neolitice.

Materialele provenite de la **ovicaprine** sînt mai puţin fragmentate; am găsit cîteva radiusuri şi cîteva metapodale întregi, putîndu-se astfel calcula talia pînă la greabăn a cîtorva ovine. Ea pare să fi variat între un minim de 60,15 şi 63,54 cm, ceea ce reprezintă o talie relativ mică.

În materialul paleofaunistic de la Trestiana am putut determina cîteva piese atribuite cu siguranţă caprinelor. Ele sînt însă puţine, ceea ce înseamnă că populaţia neolitică din regiunea Bîrladului se ocupa cu creşterea oilor şi a vitelor mari şi în proporţie mult mai mică cu cea a caprelor.

Dintre animalele sălbatice au fost găsite numai resturile cerbului (o singură piesă), ale mistreţului (o singură piesă) şi ale unui cal cu dentiţie măruntă (un singur dinte jugal), care prezintă unele afinităţi cu *Equus scythicus*, specie nouă pentru ştiinţă, identificată pentru prima oară de paleontologii români P. Samson şi C. Rădulescu în depozitele pleistocenului superior, dar regăsită de ei şi în perioade mai noi.

Sărăcia materialului aparţinînd animalelor sălbatice arată că, în economia tribului care trăia la Trestiana la începutul neoliticului, vînătoarea jucase un rol minor în activitatea de procurare a hranei de origine animală, aceasta spre deosebire de alte aşezări datînd din aceeaşi perioadă din ţara noastră, de exemplu Valea Lupului şi chiar Pogorăşti, unde ponderea vînătorii în economia primitivă a populaţiei respective era mai importantă, cu toate că nu atingea pe cea a creşterii animalelor domestice. Este posibil ca situaţia de la Trestiana să fie în raport cu vechimea şi cu gradul de dezvoltare a creşterii vitelor de către tribul respectiv, care nu mai simţea nevoia de a obţine hrană de origine animală prin practicarea vînătorii.

CONCLUZII

1. Studiul paleofaunei de la Trestiana ne arată, prin procentele înalte care revin materialelor provenite de la animalele domestice, că creşterea acestora era aici în plină dezvoltare, cu toate că sîntem în neoliticul vechi. Ea ocupă un loc atît de important în economia primitivă a triburilor din cultura Criş care locuiau în regiune, încît vînătoarea devenise o

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Date biometrice privind cîteva piese osoase aparţinînd bovinelor şi ovicaprinelor

Cultura şi staţiunea		Criş–Trestiana			
Denumirea piesei osoase		bovine		ovicaprine	
		min-max	media	min-max	media
Humerus	lărg. epif. inf.	84	84,0	26–31	28,2
	diam. epif. inf.	83	83,0	22–27	24,6
	lărg. trohl.	80–83	81,3	25–30	27,4
Radius	lărg. epif. sup.	78–103	88,2	26–32	28,8
	diam. epif. sup.	40–57	44,1	14–17	15,4
	lung. supr. art.	73–92	79,8	25–30	26,9
	lărg. epif. inf.	76–80	78,3	25–28	26,4
	diam. epif. inf.	49–52	50,3	18–19	18,3
Metacarp	lărg. epif. sup.	58–62	59,6	20–30	22,5
	diam. epif. sup.	35–36	35,6	14–19	16,6
	lărg. epif. inf.	57–73	63,0	22–28	25,4
	diam. epif. inf.	30–37	33,0	12–15	13,0
Tibia	lărg. epif. inf.	67–68	67,5	23–26	24,0
	diam. epif. inf.	49–49	49,0	17–20	18,8
Calcaneu	lung. max.	138–169	157,6	54–55	54,6
	lărg. max.	47–60	52,0	17–19	18,0
Metatars	lărg. epif. sup.	46–47	46,5	17–26	19,3
	diam. epif. sup.	44–46	45,0	18–21	19,5
	lărg. epif. inf.	55	55,0	20–27	22,1
	diam. epif. inf.	32	32,0	12–13	12,4
Centrotars	lărg. max.	51–65	58,8	—	—
	diam.max.	51–62	55,8	—	—
Falanga I	lung. max.	65–69	67,2	34–38	35,3
	lărg. epif. sup.	29–39	32,1	11–12	11,5
	diam. epif. sup.	33–44	37,0	13–15	14,1
	lărg. epif. inf.	—	—	—	—
Falanga II	lung. max.	45–50	47,0	—	—
	lărg. epif. sup.	29–35	31,8	—	—
	diam. epif.sup.	30–36	33,3	—	—

ocupaţie cu totul de ordin secundar în procurarea alimentelor de origine animală. Este foarte probabil ca creşterea vitelor să fi fost favorizată de optimul climateric postglaciar (perioada atlantică), cu o climă mult mai blîndă decît cea actuală, care a asigurat păstoritul şi în timpul iernii, pregătirea rezervelor de fîn fiind atunci încă necunoscută.

2. Dezvoltarea la care a ajuns creşterea animalelor domestice în timpul culturii Criş, precum şi sensibila mărunţire a bovinelor în comparaţie cu strămoşul lor sălbatic, bourul, atestă că domesticirea acestora era de dată veche. De altfel, în acest sens pledează şi descoperirea de resturi numeroase ale animalelor domestice în aşezările neoliticului preceramic, de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

exemplu cea de la Argissa-Magula din Tesalia (Boessneck, 1969) sau din Orientul Apropiat.

În legătură cu aceasta, trebuie să discutăm problema dacă primele animale domestice au fost aduse, pe o cale sau alta, din regiunile circummediteraneene, în special din Anatolia (unde acest proces pare să fi început mai devreme), sau dacă, din contra, domesticirea a putut fi realizată mai devreme sau mai tîrziu de locuitorii preistorici din regiuni diferite, deci şi de locuitorii din neoliticul vechi din ţara noastră.

Cu toate că se cunoaşte foarte bine cît de dezvoltate au fost legăturile şi schimburile cu populaţiile din regiunile est-mediteraneene, mereu întreţinute de triburile neolitice care au locuit în ţara noastră, totuşi credem că ideea domesticirii şi creşterii animalelor domestice, utile ca sursă de carne şi de alte materii prime, a putut să se nască mai mult sau mai puţin paralel la toate populaţiile preistorice, atîta vreme cît în regiune exista fondul sălbatic necesar pentru aceasta. Or, în această ordine de idei, trebuie să subliniem faptul că, conform cu datele existente, bourul şi mistreţul erau frecvenţi în ţara noastră atît la sfîrşitul paleoliticului, cît şi în epipaleolitic şi neolitic. Astfel fiind, stocul sălbatic exista în ceea ce priveşte bovinele şi porcinele. Situaţia pare a fi puţin mai complicată pentru ovine. Totuşi, trebuie să semnalăm aici descoperirea unor piese osoase aparţinînd unei oi sălbatice din mezolitic, făcută de paleontologii P. Samson şi C. Rădulescu în peştera „La Adam", precum şi identificarea resturilor de oaie domestică în aceeaşi regiune în neolitic (cultura Hamangia). Aceste date pledează pentru existenţa unui stoc sălbatic, precum şi a unui centru de domesticire a oii, cel puţin în nordul Dobrogii. În acest caz s-ar putea vorbi şi despre o origine locală a cel puţin unor oi domestice din neoliticul nostru.

În legătură cu mărunţirea bovinelor domestice din cultura Criş în comparaţie cu strămoşul lor sălbatic, trebuie să subliniem că acest fenomen era mult mai puţin avansat decît în epoca bronzului sau, mult mai tîrziu, în feudalism. Această situaţie ar putea fi explicată prin posibilitatea de păşunare iarna în această perioadă, graţie extinderii optimului climateric postglaciar, sau prin încrucişarea întîmplătoare cu reprezentanţii speciei strămoşeşti.

3. Materialul provenit de la animalele sălbatice, obiect al unei vînători întîmplătoare, nu ne oferă de data aceasta prea multe informaţii asupra componenţei faunei naturale a regiunii. Ceea ce merită însă a fi subliniat este existenţa cerbului într-o zonă destul de îndepărtată de regiunea muntoasă, ceea ce demonstrează o dată mai mult că arealul natural al acestei specii nu este exclusiv legat de o zonă muntoasă sau submuntoasă, ci numai de o zonă împădurită. Amintim că cercetările unuia dintre noi (O. Necrasov şi S. Haimovici) au putut demonstra că în neolitic resturile cerbului se găsesc aproape în toate aşezările din ţara noastră, inclusiv cele de pe Dunăre, de pe Bahlui sau din Dobrogea (de exemplu în aşezările de la Cernavodă, Techirghiol, Ceamurlia, Goloviţa). Arealul lui de azi este astfel un areal restrîns din cauza fenomenului de despădurire, cerbii retrăgîndu-se spre zonele montane odată cu „retragerea pădurilor".

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

L'ÉTUDE DE LA PALÉOFAUNE DÉCOUVERTE À TRESTIANA (BÎRLAD) DATANT DE LA CULTURE CRIŞ ET LE PROBLÈME DE L'ÉLEVAGE AU NÉOLITHIQUE ANCIEN

RÉSUMÉ

Le matériel paléofaunique (« débris de cuisine ») découvert à Trestiana (Bîrlad), daté de la culture Criş, offre une fréquence très élevée de restes appartenant aux animaux domestiques en comparaison de ceux qui proviennent des animaux sauvages (Tableau 1), ce qui indique l'importance prise par l'élevage dès le Néolithique ancien. Les bovins et les caprovins (dont en premier lieu les ovins) y sont représentés à presque égalité, ces derniers y occupant néanmoins la première place. Aucun reste du chien et du porc domestiques n'a pu y être identifié. L'absence du premier pourrait être attribuée au fait que cet animal n'allait pas se trouver parmi des « débris de cuisine ». Celle du second pourrait être en rapport avec la vie semi-nomade des habitants néolithiques de Trestiana, étant donné que son élevage est peu compatible avec des déplacements fréquents. Pour ce qui est du cheval, il était fort probablement encore à l'état sauvage.

Les données biométriques obtenues (Tableau 2) nous mettent en présence de bovins de taille moyenne ou petite, en comparaison de leur ancêtre sauvage, l'auroch, ce qui pourrait indiquer que cet animal avait été domestiqué depuis assez longtemps. Pour ce qui est des ovins il semble que ceux-ci ont appartenu à une variété de taille peu élevée, assez proche, de celle du mouton sauvage du Mésolithique de Dobrogea, dont les restes furent découverts par P. Samson et C. Rădulescu.

Au point de vue du processus de domestication nous nous rallions à l'hypothèse de l'existence de centres locaux de domestication — comme l'avait déjà fait l'un d'entre nous dans un travail précédent (O. Necrasov) —, étant donné la présence dans nos régions au début de l'Holocène, des espèces sauvages dont proviennent nos animaux domestiques. Il faut croire que le grand développement de l'élevage dès le début du Néolithique fut favorisé par l'extension de « l'optimum climatique postglaciaire », qui a facilité l'alimentation des animaux domestiques pendant des hivers moins durs que ceux d'aujourd'hui.

BIBLIOGRAFIE

Boessneck J., *Haustierfunde präkeramischer-neolithischer Zeit aus Thessalien*, Zeitschrift für Tierzüchtung und Züchtungsbiologie, 1961, **76**, *1*.

Boessneck J., *Die Tierreste aus der Argissa-Magula vom präkeramischen Neolithikum bis zur mittleren Bronzezeit. Die Deutschen Ausgrabungen an der Argissa-Magula in Thessalien*, Bonn, 1962.

Higham Ch., *Size trends in prehistorie european domestic fauna and the problem of local domestication*, Acta Zoologica Fennica, 1968, 120.

Necrasov O., *K izuceniiu domaşnih i dikih jivotnih ranne neoliticeskoi kulturi Kriş*, An. ştiinţ. Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, 1961, **VII**, *2*.

Necrasov O., *Studiul osemintelor umane şi resturilor de paleofaună descoperite în mormîntul neolitic de la Cluj „Gura Baciului" datînd din cultura Criş*, Apulum, 1964, **V**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

NECRASOV O., *Sur les restes des faunes subfossiles datant de la culture Starcevo-Criș et le problème de la domestication*, An. științ. Univ. „Al. I. Cuza", Iași, s. II, 1964, **X**, *1*.

NECRASOV O., HAIMOVICI S., *Contribution à l'étude des cervidés subfossiles et de leur distribution géographique au néolithique en Roumanie*, Ann. sci. Univ. „Al. I. Cuza", Iassy, s. II, 1963, **XI**, *1*.

RĂDULESCU C., SAMSON P., *Sur un centre de domestication du Mouton dans le Mésolithique de la grotte „La Adam" en Dobrogea*, Zeitschrift für Tierzüchtung und Züchtungsbiologie, 1962, **76**, *2/3*.

RĂDULESCU C., SAMSON P., *Quelques observations sur Equus scythicus*, Zoologischer Anzeiger, 1962, **169**, *9/10*.

Universitatea „Al. I. Cuza", Iași,
Laboratorul de morfologie animală și antropologie

Primit în redacție la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE ALE VARIABILITĂȚII STATURII ÎN ROMÂNIA

DE

MARIA CRISTESCU, SERAFINA ANTONIU, MARIA ȘTIRBU și CEZARINA BĂLTEANU

572.512 (498)

În ultimii 15 ani, date asupra valorilor medii ale staturii în diverse comunități din țara noastră s-au acumulat progresiv, astfel încît dispunem în prezent de cel puțin 110 serii de bărbați și 73 de serii de femei. Ele se referă în special la comunități sătești, seriile urbane fiind puține și în general heterogene din punctul de vedere al duratei domiciliului în oraș, majoritatea autorilor neconsemnînd locul nașterii muncitorilor stabiliți în orașe la angajarea în unități industriale.

Procesul intens de accelerare a creșterii și dezvoltării copiilor, înregistrat și în țara noastră, a ridicat și continuă să pună problema în ce măsură acest fenomen se reflectă în statura și în conformația adultului. Iată de ce existența unor date de referință pe ansamblul unor zone reprezintă elemente valoroase pentru elucidarea acestui fenomen.

În lucrarea de față ne-am propus să consemnăm situația variabilității staturii înregistrate în țara noastră așa cum rezultă din datele publicate pînă în prezent sau din cele inedite, recoltate în timpul anchetelor efectuate de membrii Colectivului de ecologie umană și paleantropologie al Centrului de cercetări biologice Iași și ai Laboratorului de morfologie animală și antropologie de la Facultatea de biologie-geografie din Iași.

REZULTATELE OBȚINUTE

Variabilitatea staturii seriilor masculine

Seriile de bărbați de care dispunem oferă o variabilitate a mediilor staturii care se înscrie în limitele de 164 cm și maximum de 172 cm, cu o medie generală de 167,81 cm (calculată pentru un număr total de subiecți de 11 227).

Repartizînd valorile medii ale diverselor serii masculine pe un șir de variații secționat din centimetru în centimetru (tabelul nr.1), constatăm că maximul de frecvență se obține pentru clasele de 168 și 167 cm, aceste două clase întrunind practic 50% din serii. Clasa inferioară imediat alăturată, aceea de 166 cm, deține o frecvență de 20 de serii, ceea ce reprezintă 18,18%, iar clasa imediat superioară, de 169 cm, o frecvență de 14 serii, deci 12,73%.

Staturile relativ mai înalte, de peste 170 cm, nu se realizează în medie decît în cazuri izolate.

ST. CERC. ANTROPOL., 1978, T. 15, P. 17–21

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Remarcăm că valorile cele mai joase au fost întîlnite în unele comunităţi din Maramureş (Poienile de sub Munte, Giuleşti), culoarul Bran (Moieciu de Sus şi Moieciu de Jos), Ţara Loviştei, zona barajului de la Porţile de Fier (Ieşelniţa), iar cele mai înalte valori sînt înregistrate în unele sate din Banat (Sf. Elena, Cornereva, Bogîltin), precum şi la seriile urbane (Cluj-Napoca, Iaşi).

Tabelul nr.1

Variabilitatea valorilor medii ale staturii seriilor masculine

Valorile medii ale staturii	Nr. seriilor	%
164	3	2,73
165	8	7,27
166	20	18,18
167	27	24,25
168	28	25,45
169	14	12,73
170	5	4,55
171	4	3,64
172	1	0,98

În ceea ce priveşte diferenţele urban-rural, nu dispunem de serii constituite exclusiv din subiecţi născuţi şi crescuţi în mediul urban. Seria de bărbaţi din oraşul Iaşi, din care majoritatea subiecţilor provin din mediul urban, deţine o statură medie superioară (169,45 cm) celei rurale din jud. Iaşi (166,95 cm). Remarcăm de asemenea că seria de studenţi din Bucureşti, studiată în 1963 (T. Enăchescu, S. Pop şi V. Georgescu), deţine o valoare ridicată, de 171,2 cm, iar seria de muncitori de la „Străduinţa" — Bucureşti (S. Pop şi colaboratori) de 170,3 cm şi cea de la „Clujana" (S. Pop şi colaboratori) de 169,28 cm. Alte serii de muncitori din Bucureşti şi Turda, probabil cu o componenţă mai ridicată de subiecţi de provenienţă rurală, nu se diferenţiază de seriile săteşti.

În stadiul actual al datelor de care beneficiem, o oarecare variabilitate a mediilor staturii este înregistrată în funcţie de zona geografică. Astfel, procedînd la o calculare a valorilor medii ale unor serii sintetice pentru principalele zone geografice, am obţinut rezultatele din tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2

Valorile medii ale staturii masculine calculate pe zone geografice

Zona	Montană	Submontană şi podiş	Cîmpie şi coline
Media	167,5	167,6	168,4

Se constată valori uşor mai scăzute în zona montană şi submontană decît în zona de cîmpie. La nivelul aceleiaşi forme de relief există însă variaţii de la o microzonă la alta. În adevăr, la cote de altitudine asemănătoare, în Ţara Dornelor statura este de 170 cm, în timp ce în zona Bran în comunităţile studiate maximul atins este de 168 cm.

În schimb, valorile medii sintetice calculate pe provinciile istorice înfăţişează o impresionantă omogenitate (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3

Valorile medii ale staturii masculine calculate pe provincii istorice

Zona	Moldova	Muntenia	Maramureş	Transilvania	Oltenia	Banat
Media	167,65	167,70	167,20	167,25	167,38	168,0

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Variabilitatea staturii seriilor feminine

Media generală a staturii, obținută pentru totalitatea celor 73 de serii de care dispunem, este de 156,2 cm. Concentrarea maximă a acestora corespunde cu clasele de 156 și 155 cm, care sumează 50 % din serii. Valoarea minimă înregistrată este de 152 cm (Ieșelnița), reprezentînd un caz izolat, iar cea maximă de 159 cm (Bogiltin-Banat și Săpînța-Maramureș).

Tabelul nr. 4

Variabilitatea valorilor medii ale staturii seriilor feminine

Valorile medii ale staturii	Nr. seriilor	%
152	2	2,74
153	2	2,74
154	14	19,18
155	16	21,92
156	21	28,77
157	13	17,81
158	3	4,11
159	2	2,74

Tabelul nr. 5

Valorile medii ale staturii feminine calculate pe zone geografice

Zona	Montană	Submontană și podiș	Cîmpie și coline
Media	155,8	155,7	156,4

Diferența dintre totalitatea seriilor urbane și cea a seriilor rurale este de 1 cm (157,0 și 156,0 cm), în general diferențele fiind mai mici decît cele întîlnite la bărbați, efect, după cum se știe, al unei mai bune adaptări la condițiile de mediu a femeilor comparativ cu bărbații.

Tendința de variabilitate a seriilor feminine în raport cu forma de relief este similară cu cea obținută pentru seriile masculine.

O comportare similară la ambele sexe întîlnim și la valorile medii sintetice ale staturii calculate pe provinciile istorice.

Tabelul nr. 6

Valorile medii ale staturii feminine calculate pe provincii istorice

Zona	Moldova	Muntenia	Maramureș	Transilvania	Oltenia	Banat
Media	155,7	155,9	155,5	155,4	155,8	156,0

După cum se vede, omogenitatea pentru acest caracter fenotipic se manifestă la femei cu aceeași intensitate ca la seriile masculine.

Acest grad înalt de similitudine a valorilor medii ale staturii întîlnite la ambele sexe în toate provinciile istorice ale țării noastre demonstrează unitatea structurală a poporului nostru pentru acest caracter antropologic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTS DE LA VARIABILITÉ DE LA STATURE EN ROUMANIE

RÉSUMÉ

Tenant compte des données concernant la stature en Roumanie, obtenues par divers auteurs, nous nous sommes proposé d'en étudier la variabilité, en fonction des grandes zones géographiques, du milieu urbain et rural ainsi que des provinces historiques (tableaux 1—6).

L'existence d'une certaine variabilité allant d'une microzone à l'autre n'arrive pas à masquer le haut degré d'homogénéité de notre population du point de vue de ce caractère phénotypique.

BIBLIOGRAFIE

1. Dumitrescu H., Ciovîrnache Marta, Cănciulescu R., *Cercetarea antropologică comparativă asupra moţilor de pe Criş şi a moţilor de pe Arieşe*, St. cerc. antropol., 1964, **1**.
2. Dumitrescu H., Ciovîrnache Marta, Drăghicescu Tatiana, Cănciulescu R., *Structura antropologică a populaţiei unei aşezări rurale din Cîmpia Blahniţei: satul Rogova*, St. cerc. antropol., 1965, **2**.
3. Dumitrescu H., Ciovîrnache Marta, Cănciulescu R., *Structura antropologică a populaţiei actuale din Oltenia*, în *Atlasul antropologic al Olteniei*, sub red. Şt.-M. Milcu şi H. Dumitrescu, Edit. Academiei, Bucureşti, 1968.
4. Dumitrescu H., Ciovîrnache Marta, Macovei Tatiana, *Antropologie-Statura*, în *Atlasul complex „Porţile de Fier"*, sub red. Şt.-M. Milcu, C. S. Nicolăescu-Plopşor şi R. Vulcănescu, Edit. Academiei, Bucureşti, 1972.
5. Dumitrescu Marta, Dumitrescu H., *Tipul antropologic*, în *Cercetări antropologice în ţinutul Pădurenilor — satul Bătrîna*, sub red. Şt.-M. Milcu şi H. Dumitrescu, Edit. Acad. R.P.R., Bucureşti, 1962.
6. Gramatopol-Roşca Maria, Ţarcă Ana, Ştefănescu Gh., Petrovici Olimpia, *Aspecte de ordin constituţional ale populaţiei din Giuleşti*, St. cerc. antropol., 1971, **8**.
7. Milcu Şt., Dumitrescu H., *Structura antropologică privită comparativ a satelor Nucşoara şi Cîmpul lui Neag*, Edit. Academiei, Bucureşti, 1966.
8. Necrasov Olga, Pop Suzana, Enăchescu Th., *Studiul populaţiei din comuna Hangu*, Probl. antropol., 1957, **III**.
9. Necrasov Olga, Pop Suzana, Enăchescu Th., Rişcuţia C., *Recherches anthropologiques dans une région relativement isolée des Carpates Orientales: le pays de Vrancea*, Ann. roum. Anthrop., 1964, **1**.
10. Necrasov Olga et collab., *Sur la variabilité de la capacité vitale et les facteurs qui la déterminent*, Ann. roum. Anthrop., 1966, **3**.
11. Necrasov Olga, Grinţescu-Pop Suzana, Enăchescu Th., Vlădescu Maria, *Studiul antropologic al populaţiei din cîteva sate din Muntenia, situate în bazinele Argeşului şi Teleajenului*, St. cerc. antropol., 1967, **4**.
12. Necrasov Olga şi colab., *Caracterele antropologice ale populaţiei din satul Şimon*, St. cerc. antropol., 1967, **4**.
13. Pop Suzana, Enăchescu Th., *Contribuţii la studiul dimorfismului sexual*, Probl. antropol., 1960, **V**.
14. Pop Suzana, Vlădescu Maria, Enăchescu Th., *Fizionomia constituţională a populaţiei din Sohodol*, St. cerc. antropol., 1971, **8**.
15. Pop Suzana, Enăchescu Th., Beroniade Simona, Drăghicescu Tatiana, Radu Elena, Schmidt H., Vlădescu Maria, Vulpe C., *Contribuţii la prospectarea de ergonomie antropometrică a României*, St. cerc. antropol., 1973, **10**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

16. RADU ELENA, *A differential study of some parameters and somatic index in a sample*, Ann. roum. Anthrop., 1968, **5**.
17. RADU ELENA, *Données somatiques concernant l'étude de l'homme intégral de l'adaptabilité et de la personnalité*, Ann. roum. Anthrop., 1969, **6**.
18. RADU ELENA, *Fizionomia constituțională a seriei de femei din comunitatea Măgura — Culoarul Bran*, St. cerc. antropol., 1972, **9**.
19. RÂMNEANȚU P., *Constituția umană somato-funcțională a populației adulte din sate de pe Valea Arieșului din județul Turda*, St. cerc. antropol., 1972, **9**.
20. ROȘCA MARIA, ȚARCĂ ANA, ȘTEFĂNESCU GH., TUDOSE OLIMPIA, *Aspecte de ordin constituțional ale populației din Mara*, St. cerc. antropol., 1971, **8**.
21. VLĂDESCU MARIA, *Le type constitutionnel d'un lot de travailleuses appartenant à l'entreprise „Textila Pitești"*, Ann. roum. Anthrop., 1968, **5**.

Centrul de cercetări biologice Iași,
Colectivul antropologic

Primit în redacție la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STRUCTURA ANTROPOLOGICĂ A POPULAȚIEI DE LA SLATINA-TIMIȘ

DE

HORST SCHMIDT

572.5

Satul Slatina-Timiș este așezat la altitudinea de 330 m, pe stînga văii Timișului, în apropierea fostului castru roman Masclianis. Deoarece este plasat pe terasa rîului și beneficiază de un climat mai blînd, există condiții optime pentru dezvoltarea diferitelor culturi cerealiere, dar în special a pomiculturii.

Localitatea este pentru prima dată menționată într-un document din anul 1433 (1). În privința originii populației satului există două ipoteze. Una susține că odinioară satul ar fi fost locuit de o populație catolică nerom ânească, românii băștinași ocupînd partea dreaptă a Timișului. Ulterior, populația românească s-ar fi unit cu grupul catolic și împreună au format populația actuală. Aceasta ar fi explicația celor două grupuri, unul catolic și altul ortodox, existente în acest sat (după F. Pesty, citat de Lotreanu (1)). Cea de-a doua ipoteză susține originea comună românească a celor două grupuri. După această ipoteză, o parte a populației ar fi trecut la catolicism în timpul ocupației austro-ungare (1).

Ne-am propus să verificăm cele două ipoteze istorice cu ajutorul materialului antropologic recoltat. Se știe că în trecut religia putea constitui o barieră de căsătorie între grupuri umane. Aceste bariere, care opresc schimbul de gene, vor duce treptat la apariția unor tendințe evolutive diferite. Astfel, între două populații sau grupuri care s-au separat vor apărea mici deosebiri care, dacă barierele sînt păstrate, pot deveni după multe generații diferențieri majore.

Revenind la populația noastră, în cazul primei ipoteze, a originii diferite a celor două grupuri, diferențele pe plan antropologic trebuiau să fie majore și numeroase. În cazul celei de-a doua ipoteze, ținînd seama de timpul relativ scurt de separare a celor două grupuri, nu puteau apărea decît diferențe puține și nesemnificative. Să urmărim deci în continuare analiza datelor recoltate.

REZULTATE

În tabelele nr. 1 și 2 sînt redate valorile unor măsurători și indici cefalo-faciali și corporali pentru cele două grupuri. Reținem faptul că indicele cefalic este brahicefal și adesea chiar mezocefal, înălțimea calotei este mijlocie, frunțile sînt largi, occipitalele adesea bombate. Lungimea masivului facial este mai totdeauna foarte înaltă, iar indicele nazal indică

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea dimensiunilor cefalo-faciale şi corporale

Caracterul	♂								♀							
	Grupul catolic				Grupul ortodox				Grupul catolic				Grupul ortodox			
	M	m	σ	cv	M	m	σ	cv	M	m	σ	cv	M	m	σ	cv
g—op	188,5	0,81	6,89	3,66	185,4	1,37	7,00	3,77	180,5	0,55	5,77	3,19	177,3	0,70	5,02	2,83
eu—eu	156,0	0,57	4,90	3,14	154,9	1,15	5,85	3,77	150,3	0,57	6,01	4,00	148,4	0,65	4,67	3,15
ft—ft	114,3	0,80	6,83	5,98	113,9	1,49	7,61	6,68	109,6	0,51	5,41	4,94	107,9	0,72	5,17	4,79
zy—zy	143,6	0,60	5,11	3,56	141,9	1,10	5,57	3,92	135,3	0,42	4,44	3,28	134,1	0,57	4,11	3,06
go—go	109,6	0,63	5,33	4,87	110,0	1,06	5,43	4,94	102,5	0,40	4,00	4,08	101,7	0,67	5,70	4,68
n — gn	130,0	0,80	6,88	5,29	128,2	1,22	6,25	4,87	116,9	0,63	6,63	5,68	117,4	0,79	5,65	4,81
n — sto	81,4	0,59	5,03	6,17	80,6	0,81	4,16	5,15	74,1	0,39	4,07	5,50	74,5	0,63	4,48	6,01
n — sn	58,1	0,46	3,94	6,78	58,2	0,69	3,52	6,05	54,3	0,36	3,74	6,88	54,4	0,54	3,88	7,13
al — al	34,7	0,31	2,61	7,53	34,1	0,41	2,09	6,12	31,2	0,26	2,70	8,65	31,3	0,35	2,49	7,96
t — v	124,2	0,66	5,62	4,59	119,7	1,08	5,52	4,61	117,7	0,48	5,02	4,27	116,8	0,59	4,23	3,62
Statură	1701,1	6,97	59,55	3,50	1675,9	7,30	37,22	2,22	1590,1	4,62	48,42	3,04	1566,2	8,97	64,08	4,09
Î. şezîndă	895,4	3,61	30,84	3,44	888,5	5,03	25,67	2,89	855,3	2,76	28,97	3,39	841,1	4,33	30,90	3,67
Greutate	69,7	1,30	11,13	15,96	64,4	1,52	7,77	12,06	58,4	0,81	8,49	14,54	56,0	1,02	7,00	12,51
a—a	393,5	2,11	18,02	4,58	394,6	3,16	16,11	4,08	357,9	1,28	13,41	3,75	354,6	1,99	13,76	3,88
ic — ic	286,6	1,80	15,35	5,36	282,3	2,73	13,91	4,93	277,0	1,87	19,67	7,10	271,4	2,28	15,80	5,82
tro — tro	332,5	1,97	16,87	5,07	325,3	2,81	14,32	4,40	326,5	1,74	18,19	5,57	322,6	2,41	16,90	5,24
Circ. torace	952,6	7,75	66,24	6,95	935,0	13,40	68,33	7,31	868,0	5,81	60,98	7,02	843,1	7,45	51,11	6,06
Circ. şold	937,8	7,50	64,05	6,83	911,9	10,84	55,29	6,06	947,5	6,71	70,33	7,42	928,0	8,30	56,88	6,13
Circ. coapsă	515,1	5,85	49,99	9,70	502,3	8,89	45,32	9,02	537,1	4,78	50,13	9,33	533,2	6,56	44,97	8,43

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Variabilitatea indicilor cefalo-faciali și corporali

Caracterul	♂								♀							
	Grupul catolic				Grupul ortodox				Grupul catolic				Grupul ortodox			
	M	m	σ	cv	M	m	σ	cv	M	m	σ	cv	M	m	σ	cv
eu — eu/g — op	82,8	0,40	3,43	4,14	83,6	0,71	3,61	4,31	83,0	0,31	3,23	3,89	83,8	0,46	3,28	3,92
t — v / g — op	65,0	0,35	3,03	4,67	64,6	0,55	2,82	4,36	65,2	0,28	2,99	4,59	65,9	0,34	2,40	3,62
t — v / eu — eu	78,6	0,41	3,49	4,44	77,3	0,77	3,94	5,10	78,6	0,33	3,46	4,39	78,8	0,43	3,08	3,90
ft — ft / eu — eu	73,0	0,51	4,41	6,03	73,5	0,74	3,78	5,14	73,2	0,30	3,14	4,29	72,7	0,50	3,60	4,95
ft — ft / zy — zy	79,6	0,52	4,43	5,57	80,3	0,79	4,05	5,05	81,1	0,33	3,53	4,35	80,5	0,53	3,78	4,69
go — go/ zy — zy	76,4	0,44	3,77	4,93	77,5	0,72	3,69	4,75	75,8	0,25	2,68	3,53	75,8	0,44	3,14	4,14
n — gn/ zy — zy	90,4	0,63	5,35	5,90	90,4	0,82	4,20	4,64	86,2	0,44	4,61	5,36	87,6	0,49	3,54	4,04
n — sto / zy — zy	56,8	0,45	3,82	6,73	56,9	0,66	3,36	5,90	54,8	0,32	3,31	6,04	55,6	0,44	3,15	5,67
al — al / n — sn	60,0	0,67	5,67	9,45	58,9	1,05	5,38	9,13	57,8	0,59	6,18	10,70	57,7	0,68	4,88	8,46
Indice cormic	52,6	0,14	1,21	2,31	53,0	0,22	1,14	2,15	53,9	0,13	1,40	2,60	53,7	0,16	1,13	2,11
Indice Rohrer	1,42	0,02	0,21	14,72	1,37	0,03	0,18	12,89	1,46	0,02	0,23	15,59	1,45	0,02	0,17	11,66
a — a/ statură	23,3	0,19	1,61	6,93	23,6	0,22	1,13	4,81	22,5	0,09	0,96	4,27	22,6	0,12	0,82	3,62
ic — ic / statură	16,7	0,10	0,85	5,03	16,9	0,18	0,94	5,55	17,4	0,13	1,34	7,67	17,3	0,13	0,93	5,35
ic — ic / a — a	72,9	0,44	3,80	5,22	71,2	0,54	2,72	3,81	77,4	0,54	5,64	7,28	76,5	0,53	3,59	4,69
Circ. torace/statură	56,0	0,45	3,86	6,90	55,9	0,85	4,35	7,78	54,6	0,40	4,15	7,60	53,8	0,51	3,48	6,46
Circ. șold/statură	55,1	0,41	3,54	6,41	54,6	0,69	3,45	6,32	59,6	0,44	4,62	7,76	59,1	0,54	3,69	6,25
Circ. coapsă/ statură	30,3	0,35	3,00	9,88	30,0	0,53	2,69	2,69	33,8	0,32	3,31	9,82	33,8	0,46	3,17	9,39

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

în general un nas îngust. În privința caracterelor corporale remarcăm că staturile în cadrul grupului catolic sînt în general mai mari.

Pigmentația (tabelul nr. 3) este în general închisă cu o ușoară tendință de depigmentare la grupul catolic.

Tabelul nr. 3

Repartiția procentuală a culorii irisului și a părului

Caracter	Culoare	Grupul catolic				Grupul ortodox			
		♂		♀		♂		♀	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Irisul	deschis (1a—2 b)	11	15,1	11	10,1	1	3,8	4	7,8
	intermediar deschis (3—6)	7	9,6	14	13,8	4	15,4	6	11,8
	intermediar închis (7—11)	30	41,1	42	38,5	10	38,5	17	33,3
	închis (12—16)	25	34,2	42	38,5	11	42,3	24	47,1
Părul	blond (M—O)	1	1,4	5	5,0	—	—	—	—
	castaniu deschis (P—R)	3	4,2	3	3,0	—	—	2	4,2
	castaniu închis (S—T)	1	1,4	8	7,9	—	—	3	6,4
	brun (U—V)	8	11,3	30	29,7	3	11,5	11	23,4
	brun-negru (W—Y)	58	81,7	55	54,4	23	88,5	31	66,0

DISCUȚII

Revenind la originea celor două grupuri de populație, atît datele expuse în tabele cît și morfogramele (fig. 1) vin în sprijinul ipotezei originii comune, românești, a acestora. În primul rînd, morfogramele unui grup și a altuia au un traiect destul de asemănător. În al doilea rînd, testele de semnificație efectuate la nivelul tuturor caracterelor studiate indică doar trei deosebiri slab semnificative (2).

Totuși, din morfogramele comparative ale celor două grupuri, atît la bărbați cît și la femei, reiese că valorile dimensionale ale grupului ortodox sînt întotdeauna ceva mai mici față de grupul catolic, apropiindu-se de tipul de morfogramă pe care îl face o populație mediteranidă. Se știe însă că morfograma tipului nordic și a celui mediteranid sînt asemănătoare ca traiect, însă plasate la nivele deosebite (nordicul pe valori mai mari). Că grupul ortodox nu este o populație tipic mediteranidă se observă și prin frecvențele mari ale calotelor joase, ale irisului depigmentat, ca și prin valorile destul de ridicate ale unor caractere cefalo-faciale.

Odată cu trecerea unei părți a populației la catolicism s-au format două grupuri care practic nu s-au mai amestecat. Spre deosebire însă de grupul catolic, care a luat caracterul unui izolat genetic, grupul ortodox a luat caracteristica unei populații deschise demografic. Ținînd seama de aceste lucruri, credem că grupul catolic este mai aproape de structura inițială a acestei populații, pe cînd cel ortodox s-a amestecat, într-o măsură mai mare sau mai mică, probabil cu populații de tip mediteranid. Cum fondul inițial a fost unul nordico-mediteranid, putem vorbi aici de un proces de mediteranizare (prin amestec), ceea ce este foarte posibil dacă ne

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

gîndim că satul este așezat la ieșirea din culoarul Timiș-Cerna, folosit din cele mai vechi timpuri ca o importantă cale de comunicație.

În sfîrșit, un alt fapt ce vine în sprijinul ipotezei originii comune a acestor două grupuri este valoarea distanței generalizate Mahalanobis.

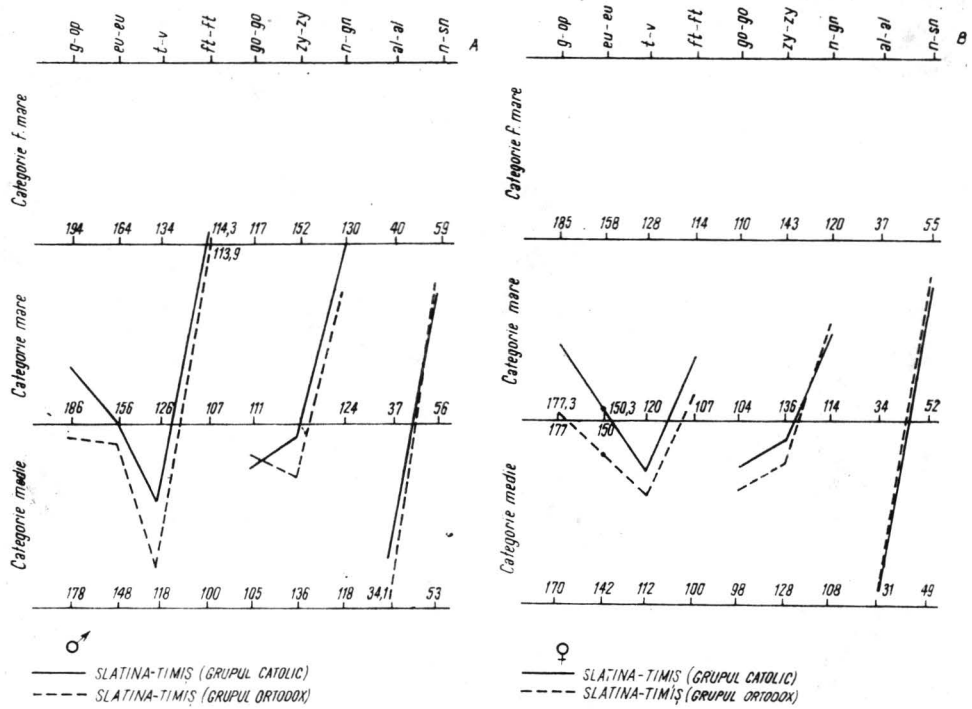

Fig. 1. — Morfogramele taxonomice ale conformațiilor cefalo-faciale.

Această metodă permite aprecierea înrudirii genetice între două sau mai multe grupuri. În cazul nostru, această distanță este nesemnificativă, valoarea extrem de mică de 0,92 la bărbați și 0,67 la femei (3) confirmînd puternica înrudire dintre cele două grupuri.

Deci, micile diferențe existente se datoresc, pe de o parte, ruperii populației vechi în două grupuri independente, iar pe de altă parte amestecului mai puternic suferit de grupul ortodox.

Aceste mici deosebiri nu modifică însă cu nimic raportul dimensional și tocmai de aceea cele două grupuri pot fi considerate o aceeași populație, de aceeași origine românească, care astăzi, cînd granițele religioase au fost îndepărtate, a început din nou să se amestece.

ANTHROPOLOGICAL STUDY OF THE POPULATION FROM SLATINA-TIMIȘ

SUMMARY

Although several hypotheses on the history of the population from Slatina-Timiș have been advanced, the anthropological data fully confirm the common Romanian origin of this group. During the

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

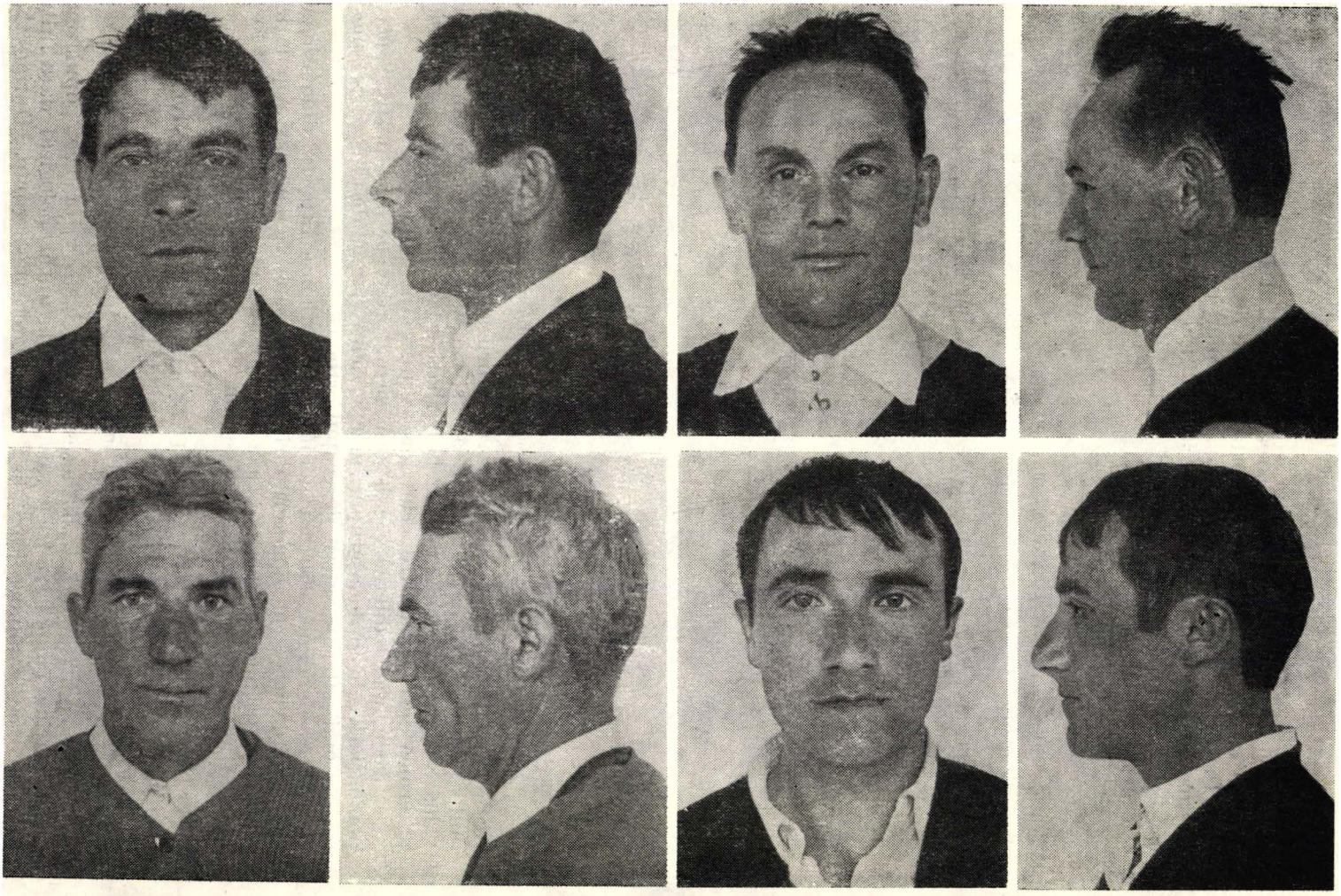

Fig. 2. Colecția digitală de hărți a Slatina-Timiș

https://biblioteca-digitala.ro/ http://www.dimitrocolonia.ro

Fig. 3. — Grupa de tineri feciori din comuna Sibiciu-Timiș.

https://biblioteca-digitala.ro/ https://www.antropologia.ro

Austro-Hungarian occupation a part of the orthodox population adopted the Catholic faith which led to its genetic isolation. The rest of the population continued to preserve strong relations through marriage ties with the surrounding people.

This separation into two groups between which a marriage barrier was raised for several generations did not produce significant distinctions. That this is so, is shown by the numerous characteristics which they have in comon as indicated by the very small values of the Mahalanobis generalized distance and the very similar configuration of taxonomic morphograms (Fig. 1).

BIBLIOGRAFIE

1. Lotreanu I., *Monografia Banatului*, Timişoara, 1935.
2. Schmidt H., *Studiul antropologic şi genetic al unor izolate din Munţii Banatului*, teză de doctorat, Bucureşti, 1974.
3. Schmidt H., *The generalized Mahalanobis distance (D^2) between some communities in the Banatului Mts.*, Ann. roum. Anthrop., 1974, **11**, 51—56.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE DE ORDIN ANTROPOLOGIC ALE POPULAȚIEI DIN SATELE PARDINA ȘI PARTIZANI (DELTA DUNĂRII)

DE

ANA ȚARCĂ, MARIA-ELENA ROȘCA, D. BOTEZATU și P. SEVASTRU

572.5

Satele luate în studiu sînt situate în Delta Dunării, Pardina pe brațul Chilia, iar Partizani pe brațul Sulina.

Cercetările s-au desfășurat în cursul anului 1977 asupra unor eșantioane reprezentative statistic, cuprinzînd 204 subiecți la Pardina (104 bărbați și 100 de femei) și 196 de subiecți la Partizani (94 bărbați și 102 femei), a căror vîrstă variază între 20 și 60 de ani.

VARIABILITATEA CARACTERELOR CEFALO-FACIALE

Analiza datelor din tabelul nr. 1 pune în evidență un grad mare de similitudine a caracteristicilor cefalo-faciale ale celor două populații.

Calota cefalică, la ambele sexe, se caracterizează prin diametre antero-posterioare de tip lung asociate cu diametre transversale de tip larg, ceea ce imprimă calotei o conformație brahicefală. Dimensiunea verticală a calotei, relativ înaltă, raportată la cele două diametre orizontale, conferă calotei un caracter predominant hipsicefal și metriocefal.

Fruntea este largă, cu un indice fronto-parietal de tip eurimetop.

Fața, sub aspect dimensional, prezintă ca o caracteristică generală dezvoltarea destul de echilibrată a dimensiunilor verticale față de cele transversale, înălțimea totală a feței fiind în medie mijlocie spre înaltă, iar lărgimea la limita dintre categoria mijlocie și largă. Această situație determină o conformație facială de tip mezoprosop.

În raport cu lărgimea facială, diametrul frontal și cel goniac sînt de tip mijlociu.

Nasul este scurt și mijlociu de larg, ceea ce conduce la un indice nazal în medie de tip camerin, cu valori ceva mai mari la populația satului Partizani.

VARIABILITATEA CARACTERELOR SOMATOSCOPICE

Sub aspect somatoscopic, cele două populații păstrează, în mare, același grad de similitudine, evidențiindu-se mai pregnant diferențierile de sex.

Conturul facial înregistrează la bărbați cel mai frecvent forme pentagonoide, urmate de cele ovale, în timp ce la femei forma predominantă este cea ovală, cu deosebire la cele din Partizani.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Valorile medii și abaterile standard ale dimensiunilor și indicilor cefalo-faciali

Dimensiuni și indici	Bărbați				Femei			
	Pardina		Partizani		Pardina		Partizani	
	M	σ	M	σ	M	σ	M	σ
g-op	188,01	5,57	187,71	6,18	179,89	4,62	179,63	5,52
eu-eu	157,57	5,06	157,30	4,62	151,28	5,00	152,36	4,22
ft-ft	112,05	4,43	111,15	4,25	108,69	4,38	108,50	4,27
zy-zy	144,15	5,53	144,52	5,30	136,93	4,39	137,14	4,60
go-go	114,87	6,03	113,41	5,75	106,90	5,36	104,68	4,48
n-gn	122,95	5,51	122,76	6,03	113,73	5,34	113,95	5,69
n-sto	75,94	3,60	76,01	4,19	70,89	3,93	71,02	4,89
n-sbn	51,60	3,40	50,98	3,96	48,22	3,50	48,18	3,76
al-al	34,81	2,75	35,21	2,99	31,98	2,75	32,16	2,47
t-v	127,41	4,71	126,59	4,83	122,45	4,87	121,89	4,59
eu-eu/g-op	83,84	2,67	83,37	3,15	84,14	3,19	84,87	2,94
n-sto/zy-zy	52,74	2,87	52,65	3,19	51,81	3,15	51,82	3,56
n-gn/zy-zy	85,39	4,53	85,04	4,92	83,12	4,23	83,15	4,35
nl-al/n-sbn	67,77	7,16	69,54	7,49	66,65	7,35	67,15	7,26
t-v/eu-eu	80,90	2,99	80,51	3,22	80,98	3,15	80,02	2,66
ft-ft/eu-eu	71,14	2,55	70,70	2,85	71,88	2,77	71,25	2,85
zy-zy/eu-eu	91,52	3,14	91,90	2,85	90,56	2,77	90,03	2,53
go-go/zy-zy	79,71	3,50	78,51	3,54	78,07	3,09	76,35	2,68
ft-ft/zy-zy	77,80	3,45	76,95	2,75	79,41	3,09	79,15	2,60

Orientarea malarelor, predominant mijlocie la bărbați, oferă la femei frecvențe apropiate în categoriile mijlocie și frontalizată; ca dezvoltare, malarele sînt cu prioritate mijlocii la ambele sexe, la femei semnalîndu-se frecvențe apreciabile și pentru tipurile puternic dezvoltate.

Rădăcina nasului la ambele serii este în mod majoritar de tip mijlociu de înaltă. Profilul nazal cel mai frecvent este drept, formele ușor ondulate și conexe fiind și ele destul de bine reprezentate, în special la bărbați. Deși la ambele sexe vîrful nasului este predominant drept, la femei vîrful în sus este cu mult mai răspîndit decît la bărbați.

Orientarea planșeului nazal este predominant orizontală la bărbați, în timp ce la femei planșeul orizontal și cel ascendent oferă frecvențe apropiate.

Fanta palpebrală cel mai des întîlnită este cea oblică în sus la ambele sexe, destul de frecventă fiind și orientarea orizontală.

Dezvoltarea gonioanelor este cu precădere mijlocie la ambele sexe, urmînd apoi cea puternică la bărbați și slabă la femei. Ramul orizontal al mandibulei oferă în majoritatea cazurilor o orientare de tip intermediar, procente importante înregistrîndu-se și pentru tipul oblic la bărbați și cel orizontal la femei.

Bărbia este de regulă proeminentă sau dreaptă, forma retrasă fiind foarte rară.

Urechea, la ambele populații, se încadrează majoritar în categoriile mijlocie și mică, cu poziție cel mai frecvent mijlocie și lipită, cu lob mijlociu și mic. În această încadrare generală, femeile se diferențiază prin procente mai mari de ureche mică, lipită și cu lobul mic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Occipitalul întrunește la bărbați frecvențele cele mai mari la formele mijlocii, cărora le urmează, destul de distanțat, formele plate, în timp ce la femei frecvențele se distribuie aproape paritar între formele mijlociu și bombat.

Pigmentația părului prezintă la ambele populații studiate o distribuție uniformă, dar cu o ușoară tendință spre nuanțe mai deschise la populația din satul Pardina. La fiecare din cele două populații rămîne însă predominantă frecvența categoriei brune.

Culoarea irisului ne arată aceeași unitate a celor două populații, la ambele predominînd culoarea intermediară (gri-verzuie), care întrunește la toate cele patru serii peste 50% din cazuri. Frecvența culorii deschise a irisului este diferită la cele două sexe, bărbații întrunind procente mai ridicate decît femeile, diferențele în minus ale acestora datorîndu-se aglomerării lor în cadrul categoriilor intermediară și închisă.

Asocierea culorii ochilor cu cea a părului arată că la întreaga populație predomină tipul disarmonic păr brun cu ochi intermediari, însă și tipul disarmonic păr brun cu ochi de culoare deschisă întrunește procente destul de apreciabile.

Variabilitatea caracterelor cefalo-faciale, atît metrice cît și somatoscopice, precum și a unor caractere corporale, pe care le vom analiza, ne permite că considerăm cele două populații ca fiind destul de unitare și sub aspectul structurii tipologice.

Fondul tipologic principal îl constituie în ambele colectivități complexul nordico-dinaric, căruia i se alătură elemente mediteranoide, est-europoide și alpine.

Remarcăm frecvența mai mare a elementelor dinarice la populația masculină decît la cea feminină, la aceasta din urmă fiind mai numeroase decît la bărbați trăsăturile tipurilor mediteranoid și est-europoid, ceea ce exprimă o anumită diferențiere dimorfică a structurii tipologice.

VARIABILITATEA CARACTERELOR CORPORALE

Sub aspectul caracteristicilor corporale, dimensional și conformativ, gradul de similitudine a celor două populații este ceva mai redus, alături de multiple asemănări existînd și diferențieri semnificative.

Printre caracterele care înregistrează o variație sensibilă între cele două sate, se situează pe primul loc statura. Așa cum se vede din tabelul nr. 2, diferențele de nivel statural mediu între cele două populații sînt apreciabile, în special în ceea ce privește bărbații. Seria masculină din Pardina are o statură medie de tip mare (la limita inferioară a categoriei), pe cînd cea din Partizani de tip supramijlociu (de asemenea, la limita inferioară a categoriei). Populația feminină diferă mai puțin, valori medii mai mari deținînd tot seria din Pardina. Valorile ambelor populații se încadrează în categoria staturilor supramijlocii.

Diferența de nivele staturale între cele două populații, mai amplă la bărbați și mai atenuată la femei, semnifică și o diferență de exprimare a dimorfismului sexual al staturii între cele două populații. Așa cum se poate observa din tabelul nr. 2, diferența dimorfică a staturii este mai mare la Pardina decît la Partizani.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Valorile medii și abaterile standard ale dimensiunilor și indicilor corporali

Caractere	Bărbați				Femei			
	Pardina		Partizani		Pardina		Partizani	
	M	σ	M	σ	M	σ	M	σ
Statură	170,90	6,58	167,92	5,80	157,75	5,48	156,14	5,02
Lungime bust (statură șezînd)	89,81	3,52	88,95	2,55	84,25	3,12	83,35	2,58
Lungime membru inf. (statura-stat. șez.)	81,08	4,62	78,97	4,46	73,50	3,74	72,78	3,77
Lărgime umeri (a-a)	39,05	1,92	38,77	1,74	35,88	1,79	35,58	1,57
Lărgime bazin (ic-ic)	28,87	1,80	28,43	1,50	30,02	2,00	29,54	1,99
Per. torac. xifoidian	93,80	5,99	93,51	5,45	88,27	8,72	86,96	8,43
Per. abdominal	84,89	7,61	85,81	8,58	82,59	10,47	80,57	9,27
Per. braț (flexie)	30,77	2,61	31,08	2,37	31,24	3,33	30,51	3,56
Per. coapsă	51,89	3,95	51,64	3,63	55,77	5,16	54,78	4,90
Pliu subcut. tricip.	9,89	4,68	10,13	4,35	21,37	8,20	19,81	7,75
Pliu subcut. abdom.	12,19	6,94	12,36	7,45	30,48	12,93	27,31	12,85
Greutate	72,18	9,75	70,29	8,90	68,60	11,33	64,11	11,26
Indice skelic	90,36	5,50	88,81	4,87	87,32	4,79	87,37	4,72
Indice a-a/statură	22,86	0,97	23,10	0,95	22,76	1,05	22,80	0,90
Indice ic-ic/statură	16,90	0,86	16,94	0,79	19,04	1,28	18,93	1,20
Indice ic-ic/a-a	74,02	4,52	73,40	3,89	83,72	4,75	83,08	5,11
Ind. per. tor. xi./stat.	54,93	3,44	55,73	3,33	56,03	5,91	55,72	5,40
Indice Rohrer	14,46	1,64	14,86	1,76	17,54	3,11	16,85	2,85

Referindu-ne la tipul de proporție dintre lungimea bustului și cea a membrului inferior, semnalăm că se înregistrează diferențe între populații numai la seriile de bărbați, cei din Pardina, cu o statură medie mai mare, avînd și un tip de proporție mai „macroskel" decît cei din Partizani (valorile medii ale indicelui skelic situează prima serie în categoria submacroskel, la limita inferioară, iar pe cea de-a doua în categoria mesatiskel). La femei, nivelele staturale diferite nu sînt asociate cu un tip deosebit de proporționare a celor două segmente corporale, valorile medii ale indicelui skelic fiind egale în cele două populații (situate în categoria mesatiskel).

În ceea ce privește conformația trunchiului, ca raport acromio-iliac, se constată un mare grad de asemănare a celor două populații. În medie, aceasta este de tip intermediar la bărbați și dreptunghiular la femei, proporționare ce rezultă din frecvențe majoritare de umeri largi și bazin mijlociu la bărbați, în timp ce la femei ambele dimensiuni sînt de tip larg.

Perimetrul toracic xifoidian, în valoare absolută, prezintă nivele medii apropiate între cele două populații la bărbați, pe cînd la femei se remarcă valori ceva mai mari la Pardina decît la Partizani. Raportat la statură, se relevă tendința de superioritate valorică la Partizani pentru bărbați și la Pardina pentru femei. Acest indice plasează seriile de bărbați majoritar în categoria de torace mijlociu, cu o mai bună reprezentare a toracelui larg la Partizani față de Pardina; seriile de femei se încadrează la limita dintre categoria de torace mijlociu (Partizani) și larg (Pardina).

Perimetrul abdominal prezintă la bărbați valori medii destul de apropiate, în timp ce femeile se diferențiază prin valori medii semnificativ mai mari la Pardina. Situația este similară și în ceea ce privește perimetrele membrelor (tabelul nr. 2).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Greutatea corporală, analizată fie pe scara Broca, fie ca indice Rohrer, arată existenţa unui echilibru staturo-ponderal la bărbaţi şi a unui accentuat dezechilibru în sensul supraponderabilităţii la femei, în special la populaţia din Pardina, ceea ce ne-a determinat să acordăm o atenţie specială acestui aspect al conformaţiei corporale, prezentîndu-l mai în detaliu în cele ce urmează.

Pentru o apreciere cît mai exactă a relaţiei dintre greutate şi statură, am utilizat tabelele pentru greutatea medie ideală a adultului, publicate de Iulian Mincu şi Dorina Boboia [1] (2), tabele în care greutatea ideală este calculată în funcţie de statură, vîrstă şi sex.

Pe baza acestor date, am calculat pentru fiecare individ abaterea greutăţii faţă de cea ideală, corespunzătoare staturii, sexului şi vîrstei sale. În tabelul nr. 3, am înscris frecvenţa abaterilor, de o parte şi de alta a greutăţii ideale, în clase de cîte 5 kg, extinzînd scara abaterilor atît cît ne-a dictat variaţia înregistrată în populaţiile noastre : deficitul ponderal nu depăşeşte valoarea de 20 kg, excedentul atinge pe cea de 40 kg.

Considerînd ca normale abaterile cuprinse între — 5 şi + 5 kg, vom folosi termenii de subponderabilitate şi supraponderabilitate numai pentru abaterile ce depăşesc aceste limite.

O primă privire asupra tabelului nr. 3 constată contrastul puternic dintre situaţia abaterilor greutăţii la cele două sexe.

Bărbaţii, la toate etapele de vîrstă, se situează majoritar în categoria greutăţii normale (± 5 kg faţă de cea ideală), cu frecvenţe ce variază între 40 şi 63 %. Restul subiecţilor se grupează destul de concentrat de o parte şi de alta a normalităţii, respectiv în categoriile de deficit sau surplus ponderal de 6 pînă la 10 kg. Cazurile de subponderabilitate sau supraponderabilitate mai accentuată sînt destul de rare ; ca valoare, deficitul nu depăşeşte 15 kg, excedentul atinge 30 kg, dar cu totul excepţional.

Subliniem faptul că cele două serii de bărbaţi prezintă un tablou al abaterilor foarte asemănător ; de remarcat poate doar o supraponderabilitate la vîrstele tinere, ceva mai accentuată la Pardina decît la Partizani.

Sub raportul evoluţiei cu vîrsta a abaterilor, se constată la Pardina o tendinţă de scădere a frecvenţei normalităţii după vîrsta de 40 de ani, corelată cu creşterea frecvenţei subponderabilităţii. La Partizani se înregistrează numai pentru etapa 40—49 de ani scăderea frecvenţei normalităţii, fiind asociată aici cu o creştere a supraponderabilităţii.

În ceea ce priveşte femeile, tabelul de abateri reflectă gradul accentuat de dezechilibru staturo-ponderal la toate etapele de vîrstă, şi în mod deosebit la Pardina.

Cazurile de subponderabilitate sînt cu totul rare, deţinînd frecvenţe de 5—8 % la Pardina şi ceva mai mult la Partizani, 6—13 %.

Majoritatea femeilor se situează pe scara abaterilor la toate vîrstele în categoriile de supraponderabilitate la Pardina (cu procente ce variază între 58 şi 76 %), în limitele normalităţii fiind doar 23—33 % dintre femei. La populaţia din Partizani, supraponderabilitatea este comparativ mai redusă, pe primul loc situîndu-se frecvenţa femeilor cu greutăţi în limitele

[1] Tabele preluate din Society of Actuaries, Build and Blood Pressure Study, vol. 1, Chicago, 1959.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Distribuția subiecților în funcție de

Abateri (kg)	Pardina						
	bărbați				femei		
	20–29 ani N = 23	30–39 ani N = 19	40–49 ani N = 30	50–59 ani N = 32	20–29 ani N = 23	30–39 ani N = 17	40–49 ani N = 35
−16 − −20	—	—	—	—	—	—	—
−11 − −15	—	5,26	6,66	6,25	—	—	—
−6 − −10	4,34	—	30,00	21,87	—	—	5,71
−1 − −5	26,08	26,31	26,66	21,87	4,34	5,88	11,42
0	4,34	5,26	3,33	3,12	4,34	5,88	2,85
+1 − +5	30,43	31,57	16,66	15,62	21,73	11,76	17,14
+6 − +10	26,08	21,05	10,00	18,75	26,08	29,41	14,28
+11 − +15	8,69	—	—	12,50	13,04	23,52	11,42
+16 − +20	—	5,26	6,66	—	4,34	5,88	20,00
+21 − +25	—	—	—	—	21,73	5,88	5,71
+26 − +30	—	5,26	—	—	—	5,88	2,85
+31 − +35	—	—	—	—	—	—	5,71
+36 − +40	—	—	—	—	4,34	5,88	2,85

normalității (46—58%), dar urmate totuși de un considerabil procent de supraponderale (40—43%).

Dacă la bărbați supraponderabilitatea nu depășea decît în cazuri rare limita de 10 kg, la femei se constată o dispersare a frecvențelor pe întreaga scară a excedentelor, în special la populația din Pardina, evident cu o scădere a lor pe măsura creșterii valorii excedentului, astfel încît, începînd cu categoria de surplus ponderal de 26—30 kg, frecvențele sînt tot mai scăzute, cazurile limită fiind cu totul excepțional întîlnite.

Se verifică foarte bine pe scara acestor abateri, ca de altfel și la bărbați, faptul că variabilitatea greutății într-o populație nu se distribuie pe o curbă Gauss perfectă, domeniul curbei ce reprezintă variațiile în plus față de medie fiind mult alungit în comparație cu cel al variațiilor în minus.

În ceea ce privește diferențele între cele două serii feminine, așa cum rezultă din datele prezentate, ele sînt foarte evidente, în sensul unei supraponderabilități mai frecvente și mai accentuate la Pardina; reamintim că la seriile de bărbați tabloul abaterilor este mult mai asemănător.

Evoluția cu vîrsta a abaterilor arată la Pardina un maxim de supraponderabilitate la etapa 30—39 de ani (76%), după care frecvența ei începe să scadă, ajungînd la 58% la etapa 50—59 de ani. La Partizani, supraponderabilitatea prezintă valori apropiate la toate etapele de vîrstă, cu frecvențe între 40 și 43%.

Existența unui grad marcat de supraponderabilitate în cele două populații la sexul feminin este, fără îndoială, în legătură cu consumul sporit de lipide și proteine animale, așa cum s-a evidențiat prin anchete alimentare familiale, și în relație cu ocupațiile de tip sedentar. Este po-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 3

abaterile faţă de greutatea ideală

	Partizani							
	bărbaţi				femei			
50–59 ani N = 24	20–29 ani N = 15	30–39 ani N = 15	40–49 ani N = 38	50–59 ani N = 26	20–29 ani N = 12	30–39 ani N = 16	40–49 ani N = 41	50–49 ani N = 30
—	—	—	—	—	—	—	2,43	—
—	—	6,66	2,63	3,84	—	—	—	—
8,33	13,33	20,00	18,42	19,23	—	6,25	4,87	13,3
8,33	20,00	53,33	18,42	30,76	41,66	12,50	21,95	13,3
8,33	13,33	—	5,26	—	8,33	6,25	2,43	6,6
16,66	26,66	6,66	21,05	23,07	8,33	31,25	24,39	26,6
4,16	20,00	13,33	21,05	15,38	16,66	18,75	19,51	10,0
25,00	6,66	—	7,89	3,84	—	12,50	14,63	10,0
8,33	—	—	2,63	—	8,33	—	4,87	—
16,66	—	—	—	3,84	16,66	6,25	4,87	3,3
—	—	—	2,63	—	—	6,25	—	13,3
4,16	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	3,33

sibil însă să fie implicaţi şi alţi factori, de natură genetică sau endocrină. În ceea ce priveşte bărbaţii, deşi beneficiază şi ei de un consum lipidic şi proteic sporit faţă de ideal, ocupaţiile ce presupun un mare consum energetic (pescuitul şi exploatarea stufului) îi avantajează în menţinerea echilibrului ponderal.

ASPECTS ANTHROPOLOGIQUES DE LA POPULATION DES VILLAGES DE PARDINA ET DE PARTIZANI (DELTA DU DANUBE)

RÉSUMÉ

Les auteurs étudient du point de vue anthropologique la population des villages de Pardina et de Partizani, situés dans le Delta du Danube. Ils constatent que les deux villages offrent un degré élevé de ressemblance spécialement en ce qui concerne les caractères céphalo-faciaux.

En effet, les échantillons masculins y sont en moyenne brachycéphales, hypsicéphales et métriocéphales, au visage mésoprosope, au nez chamaerhinien. L'analyse typologique indique un fonds principal nordico-dinaride, auquel viennent s'ajouter des éléments méditerranoïdes, est-europoïdes et alpins, secondaires comme fréquence.

Comme conformation somatique, les hommes sont en moyenne submacroskéliques et de taille surmoyenne à Partizani. Dans les deux localités ils présentent en général un tronc de forme intermédiaire et un thorax moyen. Le raport staturo-pondéral est équilibré. Les femmes sont, en général, de taille surmoyenne, mésatiskéliques, au tronc rectangulaire, au

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

thorax se situant d'une parte et de l'autre de la limite entre le type large (Pardina) et le type moyen (Partizani). Le rapport staturo-pondéral est déséquilibré dans le sens d'une surpondérabilité accentuée qu'il faut attribuer en premier lieu au facteur alimentaire et à la vie relativement sédentaire des femmes dans le Delta, sans exclure cependant la contributions des facteurs génétiques et endocriniens.

BIBLIOGRAFIE

1. Horbath A., Papp C., Olosz E., *Cercetări statistice privitoare la surplusul ponderal. Corelația dintre greutatea corporală și frecvența hipertensiunii arteriale*, St. cerc. endocrinol., 1965, **16**, *3*.
2. Mincu I., Boboia D., *Alimentația rațională a omului sănătos și bolnav*, Edit. medicală, București, 1975.
3. Necrasov O., Botezatu D., Cristescu M., Ghigea S., Istrate M., Tudose O., Fedorovici C., *Variabilitatea caracterelor cefalo-faciale și tipurile antropologice din Crișan*, St. cerc. antropol., 1975, **12**.

Centrul de cercetări biologice Iași,
Colectivul antropologic

Primit în redacție la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

MODELE CONSTITUȚIONALE ÎN SELECȚIA TINERILOR PENTRU SPORTUL DE PERFORMANȚĂ

DE

MARIA VLĂDESCU*

572.5: 796

Studiul nostru își propune să evidențieze în ce măsură constituția morfologică este utilă celor care se ocupă de selecția științifică în sport.

Datele au fost colectate în anul 1975 cu concursul Centrului pentru educație fizică și sport [1] din București și se referă la două specialități: volei și lupte — masculin. Tinerii au fost recrutați (de către acest centru) din școlile bucureștene sau lucrează în producție, iar perioada de antrenament variază între 3 și 5 ani.

Plecînd de la o concepție dinamică în care rol în determinismul constituției, ca sistem, îl are nu numai norma de reacție, condiționată ereditar, ci și exercițiul fizic practicat sistematic și progresiv, datele sînt analizate prin comparație cu două eșantioane martor. Ele sînt reprezentate de o serie de elevi (de la Liceul „D. Petrescu") născuți în anul 1960/1961 pentru volei și de o serie de elevi (de la Liceul „I. Neculce") născuți în anul 1958/1959 pentru lupte.

Studiul nostru îl considerăm util din cel puțin două motive: el reactualizează preocupări antropologice mai vechi de constituție sportivă (4), (5); datele standard ale Institutului de igienă, la care face trimitere volumul „Selecția în sport" (1976), sînt reprezentate numai de statură și de greutate, așa încît sînt insuficiente pentru a servi ca martor într-o cercetare pe un set mai mare de caractere, așa cum procedăm noi.

REZULTATE

Am aplicat metoda antropometrografică L. Brian (1), (2), care are la bază 10 caractere dimensionale, exprimînd dezvoltarea corporalității umane în cele trei direcții ale spațiului: înălțimi, lățimi, profunzimi și circumferințe. Alți trei indici constituționali, cormic, de formă a trunchiului și mai ales de corpolență Rohrer, vin în completarea descrierii morfotipurilor pe care le-am pus în evidență.

În tabelul nr. 1 este concentrată variabilitatea dimensională și conformativă a celor două eșantioane de sportivi. Figurile 1 și 2 reprezintă valorile caracteristice tipurilor bazomorfe ale celor două eșantioane de

---

* Prelucrarea statistică a datelor a fost executată parțial de Ana Pop.

[1] Mulțumim și pe această cale conf. dr. Alexe Nicu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Variabilitatea caracterelor antropometrice și a indicilor

Nr. crt.	Caractere	DIMENSIUNI VOLEI născuți 1960/1961					
		N	$X_1 - X_n$	$\bar{X}$	σ	m	CV
1	Statura	17	1745—1915	1827,6	49,00	12,25	2,68
2	sst așezat (IcTr)	17	583—658	615,6	23,00	5,75	3.74
3	sst-xy(IcTo)	17	144—180	163,1	10,00	2,50	6,13
4	xy-așezat (IcAb)	17	410—486	453,8	23,00	5,75	5,07
5	Lung. membru inf.	17	832—935	880,7	32,70	7,93	3,71
6	DapTo	17	179—212	194,8	16,05	4,01	8,24
7	a—a(DTTo)	17	353—460	398,2	22,80	5,70	5,73
8	ic—ic (DTAb)	17	242—310	282,1	17,70	4,43	6.27
9	Circ. tor. (PmTo)	17	804—933	866,6	38,10	9,53	4,40
10	Circ. abd. (PmAb)	17	649—810	721,8	40,00	10,00	5.54
11	Șezînda	17	903—983	947,9	27,80	6,95	2,93
12	Ponderea	17	54—71	66,4	4,53	1,13	6.82
INDICI							
1	Ind. cormic	17	50,3—53,8	51,8	1,10	0,28	2,12
2	Ind. Rohrer	17	0,89—1,25	1,18	0,10	0,03	8,47
3	Ind.ic—ic/a—a	17	65,0—83,6	72,86	4,53	1,13	6.22

elevi în raport cu care au fost determinate morfotipurile specifice ale sportivilor.

Volei. Cu o singură excepție, PmAb (fig. 1), valorile medii se situează deasupra celor ale bazomorfului, luat ca martor. Devierile, exprimate în grade decimale, se înscriu în limitele 1/2 (DapTo; DtAb; PmTo) — 2 1/2 (IcAb). Este vorba deci de un tip constituțional armonios configurat, la care predomină acele dimensiuni care exprimă dezvoltarea în sens sagital: statura, dimensiunile verticale ale trunchiului și lungimea membrelor inferioare. Pentru aceste caractere, abaterile de la BB se înscriu în limitele 1/2—1 1/2 Gd. Dintre dimensiunile orizontale, numai lățimea toracică (a—a) înscrie același ritm de dezvoltare cu dimensiunile semnalate. Celelalte trei dimensiuni: DapTo, ic—ic și cele două circumferințe, au devieri mult mai mici (1/2—1 Gd) în raport cu grupul martor. În cadrul diagnozelor parțiale (ABCD) din graficul general (fig. 1), statura, LMi și IcTr exprimă o dezvoltare evident proporțională. Prevalența lățimii toracice concomitent față de profunzimea sa și față de lățimea abdomenului, precum și prevalența PmTo față de PmAb explică tendința către constituția longilină a acestor sportivi. După concepția autorului L. Brian, morfotipul voleibaliștilor, comparativ cu lotul martor, este megamorfic, armonic și de orientare longilină. Într-adevăr, statura este foarte înaltă (după scara R. Martin), trunchiul și membrele sînt bine proporționate (indicele cormic = 51,2), iar troficitatea este slabă (indicele Rohrer = 1,18) (6).

Lupte. Situarea tuturor dimensiunilor sagitale și a profunzimii toracice sub nivelul BB martor ne indică, în primul rînd, o constituție micromorfă. Devierile sînt chiar mai mari decît la tipul precedent, ele înscriindu-se în limitele 0—3 1/2 Gd. Dezvoltarea corporală la luptători este

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

LUPTE născuți 1958/1959					
N	$X_1 - X_n$	$\overline{X}$	σ	m	CV
19	1550—1808	1682,7	68,21	16,08	4,05
19	510—633	579,0	32,25	7,61	5,57
19	130—178	155,7	13,43	3,71	8,62
19	376—471	427,5	25,05	5,91	5,86
19	738—889	800,7	45,46	10,72	5,68
19	175—219	196,4	14,65	3,46	7,46
19	333—427	386,4	25,41	5,99	6,58
19	241—311	279,7	19,60	4,62	7,01
19	800—1068	919,1	70,42	16,61	7,66
19	692—910	758,7	59,70	14,08	7,87
19	802—965	895,4	41,70	9,83	4,66
19	40,84	63,55	11,15	2,63	17,55
19	48,0—61,0	53,8	3,00	0,71	5,57
19	1,11—1,55	1,31	0,11	0,03	8,40
19	68,9—79,6	72,74	3,90	0,92	5,36

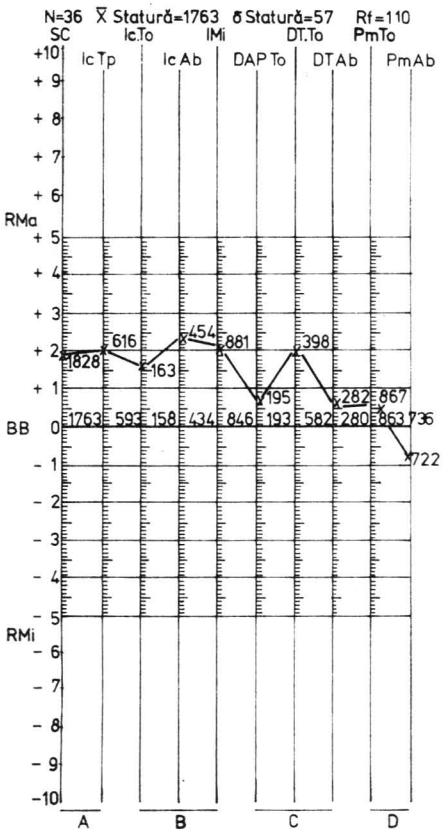

Fig. 1. — Tipul constituțional al tinerilor care practică volei.

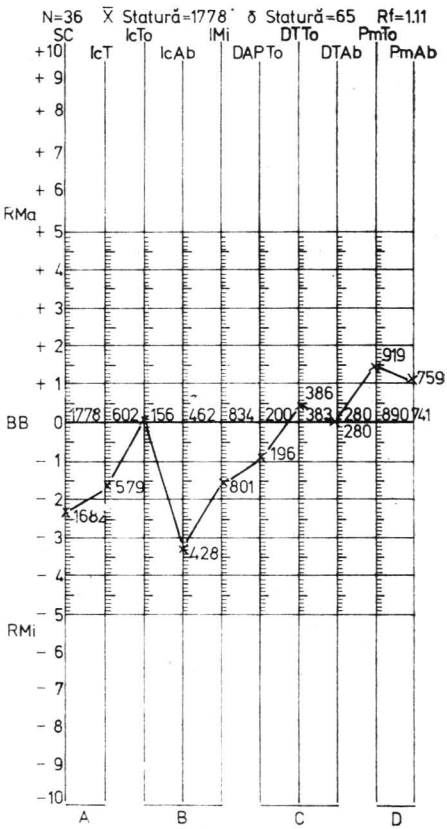

Fig. 2. — Tipul constituțional al tinerilor care practică lupte.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

orientată în sens lateral. Au valori mai mari lățimea toracelui și a abdomenului, precum și cele două circumferințe (fig. 2). Dar, pentru că în cadrul diagnozelor parțiale prevalează înălțimea toracică și lungimea membrului inferior (B) față de lungimea abdomenului, lățimea toracică față de cea a abdomenului (D), constituția luptătorilor este tot longilină și armonică.

Deși ambele specialități sportive, de care ne ocupăm aici, au constituție longilină, ele nu sînt identice. Am putea afirma chiar că sînt conformații sagitale diametral opuse. În raport cu loturile martor, la voleibaliști longilinia se bazează pe dimensiuni foarte mari și pe o corpolență slabă. Evoluția celor 10 dimensiuni pe GG este descrescătoare. La luptători, longilinia este construită pe dimensiuni mai mici, corpolența este mai marcată, iar dimensiunile corporale se situează progresiv pe GG de la statură către cele două circumferințe. Sondarea diferențelor dintre seriile de valori ale sportivilor indică date semnificative pentru 6 dintre dimensiuni (valorile cele mai mari le înregistrează statura, T = 7,25, și membrul inferior, T = 5,66) și pentru 2 dintre indici (cormic, T = 2,06, și Rohrer, T = 3,78).

Concluzia care se desprinde din datele analizate este de ordin practic. Punînd la dispoziția C.E.F.S. antropograme standardizate, pe grupe de vîrstă, constituția tinerilor care trec prin procesul de selecție poate fi consemnată pe loc, prin raportare la acestea.

CONSTITUTIONAL STANDARDS FOR SELECTING YOUNG RECORD SPORTMEN

SUMMARY

The study was carried out (by L. Brian's anthropometrographic method) on two groups of young top-performance-volley-ball players and wrestlers; as reference were taken two groups of ordinary youngsters. Values and the size ratio revealed two distinct constitutional types, the result of selection and, moreover, of the specific influence of physical exercises on body growth.

BIBLIOGRAFIE

1. Brian L., *Construction immédiate des anthropométrogrammes et diagnostics constitutionnels d'orientation dans les recherches sur les échantillons très amples de populations humaines*, Anthropology, Brnó, 1966, **IV**, *3*.
2. Brian L., Boggero Ch., *Étude anthropométrographique comparée sur des échantillons d'athlètes français et italiens*, Bull. Mém. Anthrop., 1966, **9**, *2*.
3. * * * Consiliul Național pentru educație fizică și sport, *Selecția în sport*, București, 1976.
4. Milcu Șt.-M., Dumitrescu Marta, *Contribuție la studiul tipului morfologic al unui grup de înotători*, Probl. antropol., 1960, **V**.
5. Milcu Șt.-M., Ulmeanu Fl. C., *Constituția morfologică în relație cu sistemul endocrin la atleții de performanță*, Probl. antropol., 1963, **VII**.
6. Saller K., Martin R., *Lehrbuch der Anthropologie*, Stuttgart, 1956.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 5 februarie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE ALE UNEI CERCETĂRI BIOPSIHICE LA O SERIE DE ADOLESCENȚI ȘCOLARI DIN CONSTANȚA

DE

ELENA RADU, VICTOR SĂHLEANU, MARIA VLĂDESCU și OANA CIOTARU

159.929: 572.5

Prezenta lucrare se înscrie pe linia cercetărilor complexe de antropologie relative la stabilirea unor corelații între aspectele biologice și cele caracterologice ale persoanei.

MATERIAL ȘI METODĂ

Această cercetare a fost efectuată în anul 1974 asupra unor elevi din ultimul an de liceu (108 fete și 98 de băieți), de vîrste între 18 și 20 de ani, originari din Constanța.

A fost utilizată metoda antropometrografică de determinare a constituției somatice a lui Luigi Brian. A fost aplicat testul de analiză a caracterului al lui Gaston Berger, prin care se constată nouă trăsături de caracter, și anume emotivitate, activitate, secundaritate, lărgimea cîmpului conștiinței, polaritate (între tipul „marțian" — masculin și tipul „venusian" — feminin), aviditate, interese senzoriale, tandrețe și pasiune intelectuală, evidențiabile prin metoda autoapreciativă. Au fost efectuate determinări de grupe sanguine din sistemul AB0, expresive pentru fondul genetic al eșantionului studiat. S-au aplicat metodele biostatistice curente în antropologie (testul Student, testul χ^2, calculul de regresie și coeficienți de corelație liniară).

PREZENTAREA ȘI DISCUȚIA REZULTATELOR

În prezentul studiu se analizează cinci aspecte ale acestei cercetări:

1. Din punctul de vedere al constituției somatice, se semnalează o variabilitate constituțională diferențiată în funcție de sex, semnificativă sub raportul testului χ^2 ($\chi^2 = 21{,}06$, pentru $0{,}01 > p > 0{,}001$).

Seria de băieți este predominant de constituție longilină, pe tipul megamorf și disarmonic, în timp ce seria de fete este preponderent de constituție brevilină, pe tipul micromorf și armonic.

Preponderența tipurilor constituționale somatice armonice la seria de fete este explicabilă, deoarece la această vîrstă, practic, procesele de creștere și dezvoltare s-au încheiat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea unor dimensiuni somatice constituţionale la adolescenţii şcolari din Constanţa

Dimensiuni	Sex	N	Valori extreme	$\bar{X} \pm m$	σ	CV
Statură	♂	98	1573—1878	1747,30±5,94	59,40	3,40
	♀	108	1478—1760	1610,28±5,76	61,80	3,84
Şezîndă	♂	98	851—1020	923,10±3,30	33,00	3,50
	♀	108	807— 940	868,80±3,15	33,80	3,89
Lungime m. inf.	♂	98	694— 917	826,10±3,98	39,80	4,82
	♀	108	663— 851	744,46±3,71	39,80	5,35
Lungime stern	♂	98	148— 213	177,10±1,44	14,40	8,13
	♀	108	125— 209	162,50±1,68	18,50	11,08
Xy plan aşezat	♂	98	369— 468	420,20±2,07	20,76	4,94
	♀	108	332— 454	399,50±2,32	24,82	6,21
Sst. pl. aşezat	♂	98	534— 756	600,50±2,59	25,80	4,29
	♀	108	500— 616	561,85±1,74	18,60	3,31
Diam. ant.-post.toracic	♂	98	153— 255	188,60±1,78	17,80	9,44
	♀	108	140— 250	172,07±1,48	15,90	9,24
Diam. biacromial	♂	98	344— 440	384,30±1,85	18,50	4,81
	♀	108	300— 408	347,76±1,74	18,70	5,38
Diam. bicretal	♂	98	235— 326	277,00±1,58	15,80	5,70
	♀	108	220— 310	267,72±1,53	16,40	6,13
Circ. toŕace	♂	98	750—1070	847,10±5,68	56,80	6,71
	♀	108	630— 910	729,68±4,57	49,00	6,72
Circ. abdomen	♂	98	640—1100	741,42±5,95	59,20	7,98
	♀	108	570— 890	662,50±4,14	44,00	6,64
Ind. acromio-iliac	♂	98	64,0—83,8	72,38±0,42	4,20	5,80
	♀	108	60,8—90,3	77,24±0,47	5,06	6,55
Ind. Rohrer	♂	98	0,92—1,61	1,22±0,02	0,15	12,30
	♀	108	0,95—1,77	1,32±0,01	0,16	12,12

Tipurile medioline au frecvenţe foarte apropiate la cele două serii discutate.

Din analiza graficului general de repartiţie (GG) al seriei de băieţi faţă de bazomorful BB al seriei de fete (fig. 1) reiese clar dimorfismul sexual constituţional, reflectare a macrosomatizării relative a seriei de băieţi faţă de seria de fete. Dacă din punct de vedere dimensional somatic dimorfismul sexual este prezent pentru majoritatea dimensiunilor, din punctul de vedere al conformaţiei somatice se constată o mai bună sexualizare somatică a seriei de fete faţă de seria de băieţi (deficitară sub aspect conformativ pentru lărgimea umerilor şi forma trunchiului).

2. Din punct de vedere caracterologic, s-a procedat la o dublă testare, pe de o parte prin metoda autoapreciativă, iar pe de altă parte prin metoda aprecierilor efectuate de colegi, rezultatele fiind concordante, ceea ce a conferit unele garanţii de obiectivitate a testului, aplicat în condiţiile date. Pentru fiecare serie s-a considerat o triadă caracterologică predominantă din cele nouă trăsături de caracter luate în discuţie. Astfel, din punct de vedere caracterologic, seria de băieţi se caracterizează prin activitate, tandreţe şi aviditate, în timp ce seria de fete se caracterizează prin activitate, tandreţe şi emotivitate.

3. În ceea ce priveşte corelaţia dintre tipurile constituţionale somatice şi trăsăturile caracterologice se constată următoarele : băieţii de con-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

stituție longilină se caracterizează prin activitate, tandrețe și aviditate, iar cei de constituție brevilină prin tandrețe, activitate și aviditate; fetele de constituție longilină se caracterizează prin emotivitate, activitate și tandrețe, iar fetele breviline prin activitate, tandrețe și emotivitate.

Se remarcă, atît pentru seria de băieți cît și pentru seria de fete, schimbarea ordinii de predominanță.

Se semnalează, pe de o parte, diferențe caracterologice care țin de sex, iar pe de altă parte diferențe caracterologice care țin de tipul constituțional. S-au pus în evidență unele indicii că unei diferențieri constituționale somatice îi corespunde o diferențiere caracterologică în funcție de sex: tipurile emotive se întîlnesc în proporție de 66,32% pentru fete și 27,65% pentru băieți; polaritatea „marțiană" netă se întîlnește în proporție de 36,0% la băieți și 17,0% la fete.

4. Altă problemă pe care ne-am propus să o studiem a fost de a vedea în ce măsură personalitățile „reliefate" (deci cu cote autoapreciative situate în afara intervalului de notație 4—6, care reprezintă zona cotelor medii) ar putea fi legate de un anumit grup sanguin, deci dacă din acest punct de vedere există sau nu deosebiri între subpopulațiile avînd ca marker genetic un anumit grup sanguin.

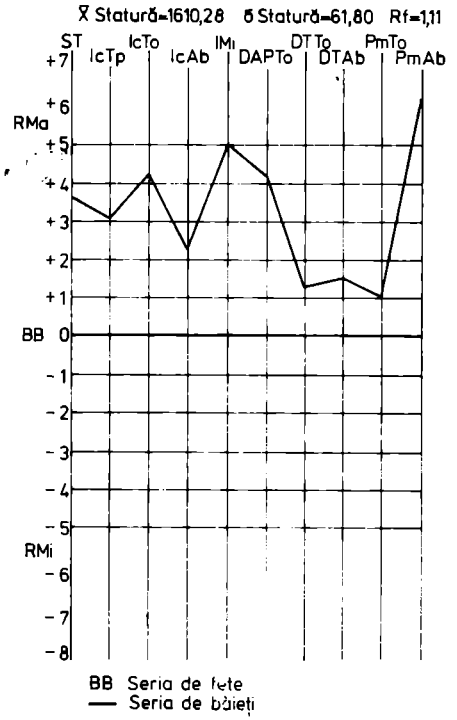

Fig. 1. — Repartiția (GG) pentru seria de băieți față de bazomorful (BB) seriei de fete din Constanța.

Deși diferențele sugerate de compararea datelor nu au în genere o acoperire statistică, totuși unele dintre ele incită la verificări ulterioare. Pentru băieți, productivitatea grupului 0 este maximă pentru caracteristicile de activitate și aviditate, pentru băieții de grup A pentru aviditate și emotivitate și minimă pentru polaritate, pentru cei de grup B productivitatea este maximă pentru pasiune intelectuală și minimă pentru interese senzoriale. Productivitatea este comparabilă la toate grupele pentru tandrețe, iar pentru emotivitate grupul B are o productivitate minimă.

Pentru fete, cele de grup 0 au o mică productivitate pentru lărgimea cîmpului conștiinței, cele de grup A o mare productivitate pentru pasiune intelectuală, iar cele de grup B sînt cele mai puțin polarizate, cele mai slab avide, dar cu cote mari pentru pasiune intelectuală. Productivitatea grupelor este comparabilă în sectoarele de emotivitate, secundaritate, tandrețe și interese senzoriale.

5. Avînd în vedere faptul că indicii constituționali și cotele caracterologice sînt parametri cu variație continuă, pentru seria de băieți de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

grup 0 (30 băieţi) s-a efectuat un calcul de regresie, inclusiv al coeficienţilor de corelaţie liniară. Aceste calcule au evidenţiat, de pildă, că sexualizarea somatică de tip masculin corelează negativ atît cu emotivitatea, cît şi cu polarizarea „venusiană".

Nu s-a găsit o corelaţie satisfăcătoare între tipurile constituţionale somatice şi grupele de sînge din sistemul AB0.

Evident că atît corelaţiile dintre tipurile constituţionale somatice şi trăsăturile caracterologice ale persoanei, cît şi corelaţiile dintre tipurile caracterologice şi grupele sanguine sau între tipurile constituţionale somatice şi grupele sanguine sînt corelaţii statistice, care se verifică numai pe serii mari, existînd numeroase excepţii în cazuri individuale.

În acest sens, tipologia constituţională somatică rămîne o cale de orientare în marea variabilitate interindividuală, constituind în acelaşi timp ceea ce lucrarea noastră încearcă să arate, şi anume unul din posibilele centre de convergenţă ale cercetărilor complexe de antropologie.

SOME ASPECTS OF A BIOPSYCHICAL STUDY IN A GROUP OF SCHOOL ADOLESCENTS FROM CONSTANŢA CITY

SUMMARY

The present work is part of the complex anthropological endeavour to establish some correlations between the individual's biological and psychic structure.

The investigations, covering two series of school adolescents (Constanţa city) in the age-group of 18—20 years, were aimed at a somatic and character study.

Some correlations could be established between somatic constitutional types, character traits by the Berger test, and blood groups, but these need be verified in more extensive experiments.

BIBLIOGRAFIE

Barbara M., *La dottrina delle constituzioni umane*, Torino, 1957.

Berger G., *Traité pratique d'analyse du caractère*, PUF, Paris, 1967.

Brian L., *Construction immédiate des anthropométrogrammes et diagnostics constitutionnels d'orientation dans les recherches sur des échantillons très amples de populations humaines*, Anthropologie, 1966, IV, 3.

Brian L., Boggero C., Guerci Antonio, *Prontuario di antropometrografia sistematica*, Genova, 1977.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 5 februarie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CARACTERISTICI CONSTITUȚIONALE ȘI DE ACCELERARE/ÎNTÎRZIERE A DEZVOLTĂRII FIZICE LA COPIII DIN MEDIUL URBAN ȘI RURAL

DE

CRISTIANA GLAVCE, TH. ENĂCHESCU și SUZANA GRINȚESCU-POP

612.65

Datorită atît deosebirilor constituțional-ereditare, cît și de nivel de dezvoltare social-economică a așezărilor din țara noastră (6), dezvoltarea fizică și gradul de maturizare ale copilului sînt, la rîndul lor, neuniforme. Astfel apar situații de accelerare și, respectiv, întîrziere a dezvoltării în diferite regiuni ale țării (2).

În acest context, o apreciere obiectivă a gradului de maturizare a copilului este dificilă, avîndu-se în vedere că vîrsta cronologică coincide din ce în ce mai puțin cu vîrsta biologică. Iar vîrsta biologică este singura în măsură de a oferi baza decizională corespunzătoare atît în ceea ce privește politica sanitară, cît și momentul de integrare și conținutul programului de educație și învățămînt.

În acest sens, cercetarea prezentă își propune atingerea următoarelor obiective : 1) constituirea unei metodologii de apreciere a tipului constituțional ereditar la diverse loturi de copii ; 2) aprecierea gradului de dezvoltare fizică și de maturizare a copilului urban și a celui rural, așa cum acest fenomen se prezintă în momentul de față în țara noastră.

MATERIAL ȘI METODE

Materialul autorilor constă din :

1. Un lot rural de copii măsurați în perioada 1969—1971, provenind dintr-o zonă de altitudine pentru țara noastră (Bran—Brașov).

2. Un lot urban de copii măsurați în 1971, provenind din cartiere centrale ale metropolei București.

3. Pentru aprecierea fiziologiei diferențiate de dezvoltare s-au calculat : sporurile absolute de creștere (Δ_l), ritmul sporurilor de creștere de la un an la altul (R_l) și pentru întreaga perioadă de trei ani (Δ_b, R_b), precum și ritmul mediu de creștere față de vîrsta de 5 ani, considerată ca bază ($\overline{K}$) (7).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

4. Ca sistem de referinţă au fost utilizate, pentru statură şi greutate, datele anchetei pe ţară din 1971 a Institutului de igienă (5).

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Nivelul constituţional de dezvoltare (tabelul nr. 1)

Faţă de sistemul de referinţă rural pe ţară (X_1), copiii de 5 şi 6 ani din Bran (X_4) se găsesc practic la acelaşi nivel de dezvoltare staturo-ponderală. În schimb, la 7 ani copilul din Bran este retardat faţă de restul ţării. Această situaţie se ilustrează atît printr-o statură mai mică cît şi printr-un indice Rohrer mai mare, ambele specifice copilului preşcolar. La rîndul său, lotul de copii din Bucureşti, al autorilor, se încadrează în caracteristicile generale de dezvoltare ale întregului oraş Bucureşti, cu excepţia fetelor de 5 ani, care înregistrează o greutate semnificativ mai mică.

În cadrul procesului mai general de accelerare a dezvoltării fizice, la copilul din Bucureşti, faţă de copilul din Bran, accelerarea cea mai puternică se instalează la 7 ani, ca urmare a acumulărilor succesive ale accelerărilor anilor precedenţi.

Procesul de accelerare-întîrziere (tabelul nr. 2)

Accelerarea creşterii staturii la copilul din Bucureşti se produce mai ales pe seama creşterii membrului inferior, fenomen denumit de Pende „mica pubertate". În această situaţie, indicele Manouvrier înregistrează cele mai mari sporuri la copilul de 7 ani. Din aceasta rezultă un decalaj de accelerare a proporţiilor — respectiv de vîrstă biologică — de peste un an în favoarea copilului din Bucureşti faţă de cel din Bran. De altfel, contribuţiile unuia dintre autori, anterior comunicate, arată că puseul de creştere a membrului inferior se instalează la copilul din Bran de-abia la opt ani şi jumătate (3).

În acelaşi context, întîrzierea copilului din Bran este pusă în evidenţă şi de prezenţa unui indice Rohrer mai mare decît la copilul din Bucureşti. Diferenţa dintre cei doi indici, deşi nu se testează, se reţine ca fapt cert, deoarece fenomenul se repetă atît pe seriile de fete, cît şi pe cele de băieţi. Deci, copilul bucureştean la 7 ani a căpătat caracteristicile copilului de şcoală, cu trunchi relativ scurt şi membre relativ lungi, pe cînd copilul din Bran îşi păstrează încă la această vîrstă caracteristicile copilului preşcolar, cu trunchi relativ lung şi membre relativ scurte.

În cursul perioadei de 5—7 ani, creşterea trunchiului se realizează mai ales prin abdomen cu o notă specială pentru fete, care cresc şi mai mult prin acest segment în comparaţie cu băieţii. Acest comportament se corelează şi cu celelalte diferenţieri corporale, în aşa fel încît fata începe să aibă o conformaţie feminină, iar băiatul una masculină, permiţînd aprecierea gradului de realizare a dimorfismului sexual încă de la această vîrstă (1). Fără să insistăm asupra dimorfismului sexual, trebuie să menţionăm că, spre deosebire de băieţi, fetele au indicele Rohrer mai mic, fiind mai zvelte şi deci mai avansate pe curba ontogenetică, respectiv mai maturizate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Situarea eşantioanelor Bucureşti şi Bran în funcţie de mediile generale ale Institutului de igienă din Bucureşti (1971)

		Statura				Greutatea			
		băieţi		fete		băieţi		fete	
		Bucureşti	rural	Bucureşti	rural	Bucureşti	rural	Bucureşti	rural
5 ani	X_I	1086	1050,9	1076	1042,2	18,6	17,02	18,30	16,50
	X_A	1096	1056,8	1056	1033,5	19,45	17,15	16,60	16,65
	t/p	1,08<2,83	0,81<2,70	2,08<2,94	0,81<2,70	2,02<2,83	0,54<2,70	5,31>2,94	0,83<2,70
6 ani	X_I	1156	1110,6	1151	1103,2	21,1	18,77	20,90	18,20
	X_A	1135	1110,2	1131	1108,2	20,12	18,98	18,80	18,62
	t/p	2,04<2,84	0,09<2,70	2,39<2,80	0,46<2,70	1,82<2,84	1,17<2,70	2,53<2,80	2,0<2,70
7 ani	X_I	1229	1171,5	1218	1162,1	23,6	20,92	23,20	20,18
	X_A	1230	1161,7	1206	1149,5	23,86	20,75	22,10	20,10
	t/p	0,08<2,78	2,4<2,70	1,44<2,90	2,86⩾2,70	0,32<2,78	0,85<2,70	1,39<2,90	0,33<2,70

X_A = media eşantionului autorilor
X_I = media Institutului de igienă

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Variabilitatea caracterelor antropometrice și a

			5 ani						6 ani					
			N	X	m	σ	CV	t	N	X	m	σ	CV	t
Statura (v — sol)	♂	U	21	1095,93	9,46	42,30	3,86	3,61	22	1135,00	10,56	48,40	4,26	
		R	55	1056,80	5,70	42,30	4,00		99	1110,20	4,32	43,00	3,87	2,21
	♀	U	20	1055,53	9,85	39,41	3,73	2,20	18	1130,85	9,18	31,79	2,81	2,69
		R	85	1033,50	4,80	44,25	4,28		112	1108,22	3,93	41,58	3,75	
sst — șez.	♂	U	21	375,64	3,63	16,32	4,35	2,74	22	388,80	5,07	23,23	5,97	1,29
		R	55	363,60	2,57	19,10	5,25		99	381,90	1,99	19,85	5,20	
	♀	U	20	359,43	5,24	20,27	5,65	0,0	18	380,23	4,70	16,27	4,28	
		R	85	359,36	1,77	16,32	4,54		112	378,24	1,80	19,08	5,04	0,0
sst — xy	♂	U	21	95,49	1,94	6,66	6,97	2,99	22	97,08	2,10	9,60	9,89	1,27
		R	53	90,20	1,02	7,40	8,20		92	94,25	0,92	8,80	9,34	
	♀	U	20	92,68	1,90	7,34	7,92	2,65	18	92,69	2,21	7,66	8,26	
		R	80	87,88	0,77	6,84	7,78		109	94,44	0,77	8,00	8,47	0,78
xy — șez.	♂	U	21	280,48	3,51	15,68	5,59	1,49	22	292,63	4,29	19,67	6,72	1,02
		R	53	274,10	2,55	18,60	6,79		92	288,00	1,75	16,79	5,83	
	♀	U	20	266,75	4,48	17,35	6,50	1,17	18	287,53	4,14	14,34	4,99	
		R	80	271,75	1,76	15,75	5,80		109	287,16	1,63	17,00	5,92	0,0
Membru inf. statura-șez.	♂	U	21	470,37	5,23	23,40	4,97	2,27	22	501,40	4,87	22,32	4,45	
		R	55	456,90	3,03	22,50	4,92		98	484,40	3,26	23,25	4,80	3,20
	♀	U	18	460,86	5,04	18,86	4,09	2,97	18	498,15	4,84	16,76	3,36	
		R	85	444,70	3,13	28,84	6,84		112	479,35	2,73	28,95	6,04	3,91
Ponderea	♂	U	21	19,45	0,44	1,96	10,08	4,79	22	20,12	0,57	2,59	12,87	
		R	55	17,15	0,23	1,74	10,15		95	18,98	0,18	1,79	9,43	2,00
	♀	U	20	16,60	0,33	1,32	7,95	0,0	18	18,80	0,87	3,00	15,96	
		R	85	16,65	0,18	1,66	9,97		112	18,62	0,21	2,22	11,92	0,0
Statură — șez./șez, (Ind. Manouvrier)	♂	U	21	75,23	0,65	2,91	3,87	0,89	22	78,60	0,71	3,27	4,16	
		R	55	75,91	0,43	3,17	4,80		97	77,61	0,29	2,88	3,71	1,71
	♀	U	18	77,60	0,91	3,41	4,39	2,24	18	81,00	0,94	3,25	4,01	
		R	85	75,38	0,45	4,16	5,52		112	77,82	0,34	3,74	4,81	3,31
Ind. Rohrer	♂	U	21	1,47	0,02	0,09	6,12	1,54	20	1,37	0,03	0,11	8,03	
		R	35	1,43	0,02	0,10	6,99		64	1,37	0,01	0,09	6,57	0,0
	♀	U	20	1,44	0,03	0,12	8,33	0,0	18	1,33	0,03	0,12	9,02	
		R	53	1,45	0,02	0,11	7,59		68	1,39	0,01	0,23	7,19	2,00

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 2

indicilor în funcție de sex, vîrstă și mediul socio-economic

5 — 6 ani		7 ani						6 — 7 ani		5 — 7 ani		
Δ_l	R_l	N	X	m	σ	CV	t	Δ_l	R_l	Δ_b	R_b	K
39,07	0,04	25	1230,00	12,37	60,60	4,93	5,34	82,80	0,07	135,00	0,12	1,12
53,40	0,05	106	1161,65	4,10	42,25	3,64		51,45	0,05	104,85	0,10	1,10
75,32	0,07	24	1206,42	12,34	59,25	4,93		75,57	0,07	150,90	0,14	1,14
74,72	0,07	114	1149,50	4,45	47,50	4,13	4,42	41,30	0,04	116,00	0,11	1,11
13,34	0,04	25	410,26	4,00	19,62	4,78		21,46	0,06	33,62	0,09	1,09
18,30	0,05	104	398,20	1,93	19,70	4,95	2,75	16,30	0,04	34,60	0,10	1,10
20,80	0,06	24	407,68	4,43	21,28	5,22		27,50	0,07	48,30	0,13	1,13
18,88	0,05	113	397,72	1,65	17,55	4,41	2,14	19,50	0,05	38,36	0,11	1,11
1,59	0,02	25	102,76	1,77	8,68	8,45		5,68	0,06	7,27	0,08	1,08
4,05	0,04	104	96,40	0,86	8,75	9,08	3,28	2,15	0,02	6,20	0,07	1,07
—	—	24	95,52	1,73	8,28	8,67		2,83	0,03	2,84	0,03	1,03
6,56	0,07	113	95,44	0,73	7,76	8,13	0,0	1,00	0,01	7,56	0,08	1,08
12,10	0,04	25	308,32	3,82	18,72	6,07		15,70	0,05	27,84	0,10	1,10
13,90	0,05	104	302,03	1,74	17,73	5,87	1,52	14,03	0,05	27,93	0,10	1,10
20,78	0,08	24	312,00	3,77	18,08	5,79		24,50	0,09	45,25	0,17	1,17
15,41	0,06	113	302,27	1,57	16,47	5,45	2,43	15,10	0,05	30,52	0,11	1,11
31,03	0,07	25	562,56	7,52	37,60	6,68		61,16	0,12	92,9	0,20	1,20
27,50	0,06	106	514,25	2,40	24,75	4,81	6,12	29,85	0,06	57,35	0,13	1,13
37,29	0,08	24	547,70	8,13	39,00	7,12	4,42	49,20	0,10	86,54	0,19	1,19
34,65	0,08	114	510,15	2,78	29,70	5,82		30,08	0,06	65,45	0,15	1,15
0,67	0,03	25	23,86	0,80	3,94	16,51	3,84	3,74	0,19	4,41	0,23	1,23
1,83	0,11	106	20,75	0,20	2,11	10,17		1,77	0,09	3,60	0,21	1,21
2,20	0,13	24	22,10	0,81	3,88	17,56	2,41	3,30	0,18	5,50	0,33	1,33
1,97	0,12	113	20,10	0,24	2,51	12,49		1,05	0,08	3,45	0,21	1,21
3,37	0,04	25	84,5	0,96	4,68	5,54	5,33	5,94	0,08	9,31	0,12	1,12
1,70	0,02	105	79,32	0,28	2,96	3,73		1,71	0,02	3,41	0,04	1,04
3,40	0,04	24	83,16	1,09	5,22	6,28	3,16	2,16	0,03	5,56	0,07	1,07
2,44	0,03	114	79,62	0,35	3,74	4,70		1,80	0,02	4,24	0,05	1,05
−0,10	−0,07	25	1,29	0,03	0,15	11,63	0,90	−0,08	−0,06	−0,18	−0,12	−1,12
−0,06	−0,04	57	1,32	0,01	0,08	6,09		−0,05	−0,04	−0,11	−0,08	−1,08
−0,11	−0,08	22	1,24	0,03	0,13	10,48	2,42	−0,09	−0,07	−0,20	−0,14	−1,14
−0,06	−0,04	46	1,32	0,02	0,11	8,33	—	−0,07	−0,05	−0,13	−0,09	−1,09

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În ceea ce priveşte ritmul de creştere şi dezvoltare, se constată că, în timp ce copiii din Bucureşti prezintă o încetinire între 5 şi 6 ani, urmată de o accelerare între 6 şi 7 ani, copiii din Bran, dimpotrivă, înregistrează o accelerare a dezvoltării între 5 şi 6 ani şi o întîrziere între 6 şi 7 ani. Existenţa acestor ritmuri de dezvoltare deosebite, atît în funcţie de mediul rural-urban cît şi în funcţie de sex, demonstrează că în faţa noastră, în ciuda egalităţii de vîrstă, nu se găsesc niciodată copii uniformizaţi, ci în stadii diferite sub raportul dezvoltării fizice şi al maturizării. Acest fapt pretinde un tratament diferenţiat atît în familie, cît şi în şcoală în ceea ce priveşte vîrsta de şcolarizare şi conţinutul programei de învăţămînt.

CONSTITUTIONAL TRAITS AND ACCELERATION/RETARDATION OF GROWTH IN CHILDREN FROM THE URBAN AND RURAL ENVIRONMENTS

SUMMARY

Since Romania is a developing country the children's physical development and degree of maturation shows variations with the same chronological age. Investigations were conducted on children in the age-groups of 5,6 and 7 years, whose constitution was similar. The findings revealed that the small puberty in town-bred children develops at the age of 6 to 7 years whereas the same process in country children is registred only in 8 1/2 year-olds.

BIBLIOGRAFIE

1. Bayley N., Bayer M. L., *Assissement of somatic androgyny*, Ann. J. Phys., 1946, *4*, *4*, 438
2. Cristescu M., *Aspecte ale creşterii şi dezvoltării adolescenţilor din R. S. România*, Edit. Academiei, Bucureşti, 1969, p. 95—97, 113—115.
3. Glavce C., *Tipurile constituţionale în funcţie de vîrstă şi sex la copilul preşcolar şi şcolar mic din zona Bran*, A VIII-a Sesiune ştiinţifică a Academiei de ştiinţe medicale, Bucureşti, 1977.
4. Mureşan P., *Metode matematice în clinică, laborator şi ocrotirea sănătăţii*, Edit. medicală, Bucureşti, 1976, p. 113—119.
5. Tănăsescu Gh., Chiriac M., Stănciulescu E., *Accelerarea dezvoltării staturale şi ponderale a copiilor şi adolescenţilor din R. S. R. în perioada 1950—1971*, Igiena, 1973, *4*.
6. * * * *Directivele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român*, Edit. politică, Bucureşti, 1975, p. 751—753.
7. * * * *Dicţionar statistic economic*, Direcţia centrală de statistică, Bucureşti, 1962, p. 52—53.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 15 februarie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDIU ANTROPOLOGIC PRIVIND PREFERINȚELE ȘI REPULSIA FAȚĂ DE CULORI ALE UNOR COLECTIVITĂȚI UMANE DIN ROMÂNIA

DE

CORNELIA GUJA și VICTOR SĂHLEANU

159.929:612.843.3

Problematica preferinței și a repulsiei pentru anumite culori, corelată cu utilizarea premeditată a unor culori pentru scopuri practice, se înscrie în cadrul preocupărilor noastre de psihofizică antropologică începînd din anii 1973—1974 [1]. Cercetarea pe care am întreprins-o urmărește să consemneze variabilitatea acestor preferințe după criteriile de vîrstă, școlarizare, profesiune și mediu social. Determinismul acestor preferințe este complex și clarificarea unor aspecte va fi posibilă într-o a doua etapă, cînd vom cerceta statistic motivațiile declarate de subiecți.

MATERIAL ȘI METODĂ

Testările au fost efectuate pe baza unui catalog cu 12 eșantioane (colorate cu tempera), conținînd șapte culori fundamentale pentru spectrul optic și cinci culori compuse : alb, gri, negru, maro și ciclamen. Ordinea aranjării a fost cea spectrală, intercalînd între ele cîte o culoare compusă. Testarea s-a făcut în condiții de lumină naturală, în colectiv, în grupuri formate din 20—25 de subiecți, fie prin consultarea cataloagelor distribuite simultan, fie prin afișarea în fața colectivului a eșantioanelor mult mărite. Opțiunile au fost notate personal pe formulare speciale, împreună cu motivarea acestora. S-a cerut menționarea a două culori preferate (cele mai plăcute — ca domeniu de culoare, nu ca nuanță !) și a două culori respinse, cele mai neplăcute, ordinea celor două opțiuni fiind indiferentă.

Au fost studiați un număr de 3 000 de indivizi grupați în 29 de colectivități, reprezentînd șapte categorii : copii de grădiniță (A—480 indivizi), elevi din școli generale (B—720) și elevi în ultimul an de liceu (C—990), studenți (D—350), intelectuali (E—120), muncitori (F—150), muncitori din mediul rural (G—200). Colectivele cuprind ambele sexe.

[1] După părerea noastră, principalele aspecte ce trebuie avute în vedere într-o abordare complexă, antropologică, interdisciplinară ar fi următoarele : diferențierea luminilor colorate și a structurilor colorate, a luminilor și structurilor *biologice* colorate ; funcțiile biologice generale ale culorii — organismice, biochimice, informaționale, ecosistemice ; culori somatice, organe cromosensibile, culori exosomatice ; funcțiile antropologice ale culorii : fiziologice și etologice, gnozice, praxiologice, mixte etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

REZULTATE

Prin compararea şirurilor de valori procentuale, pe eşantioane, a distribuţiei de frecvenţă a fiecărui eşantion pentru cele 12 culori, precum şi a distribuţiei de frecvenţă a tuturor eşantioanelor pentru fiecare culoare în parte (fig. 1) se constată existenţa unei variabilităţi uşor de diferenţiat între sexe, ca şi între diferite categorii de colectivităţi.

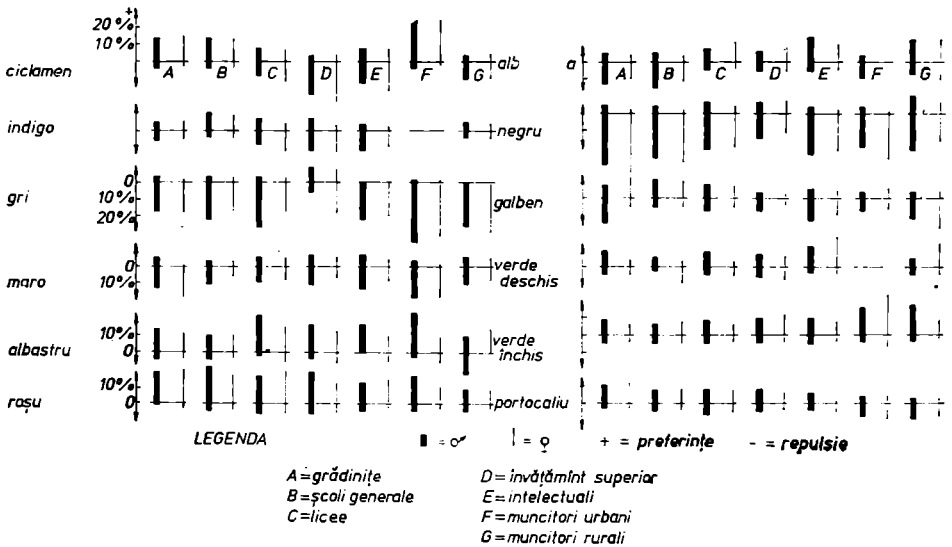

Fig. 1. — Frecvenţa (în %) a preferinţelor şi repulsiei faţă de culori la şapte grupe de colectivităţi din România.

Concluziile preliminare sînt următoarele:

1. Există diferenţe între sexe, mai accentuate pentru unele culori (alb, ciclamen, verde etc.), atît la preferinţe cît şi la repulsie la toate eşantioanele.

2. Se constată existenţa unor *elemente comune* tuturor grupelor testate, cum ar fi preferinţa pentru roşu, albastru, verde, nonpreferinţa pentru negru, maro, gri şi neutralitatea (opţiuni echivalente pro şi contra) pentru galben, portocaliu, indigo. Se constată existenţa unor diferenţe pentru anumite grupuri umane, cum ar fi preferinţa ridicată pentru alb la adolescenţi, pentru ciclamen a adulţilor muncitori din mediul rural şi urban, pentru gri la studenţii de la arte plastice şi matematică etc.

3. Se constată că, în funcţie de opţiunile „cromo", există posibilitatea diferenţierii unor colective cu un anumit specific, ca între grupe de studenţi de la diferite facultăţi, între tehnicieni de diferite profiluri etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

AN ANTHROPOLOGICAL STUDY OF COLOUR LIKES AND DISLIKES IN SOME HUMAN COLLECTIVITIES IN ROMANIA

SUMMARY

This is an attempt at detecting colour likes and dislikes in several human collectivites of Romania. Studies have been carried on ever since 1973.

The original test developed by the authors includes 12 colours, two of which were tested in over 3,000 people of both sexes, distinct in point of age and training. The samples came from different regions of the country. The investigations followed the distribution of colour likes, their intra- and inter-sample variation, and estimated possible differentiation criteria.

A common characteristic proved to be the preference for red and blue and objection to black and grey (Fig. 1). Variation in the options scored for white, cyclamen or green distinguished certain collectivities.

BIBLIOGRAFIE

1. DÉRIBÉRÉ M., *La couleur dans la publicité et la vente*, Dunod, Paris, 1969.
2. FRIELING H., *Das Gesetz der Farbe*, Muster Schmidt Verlag, Göttingen, 1968.
3. GOLU M., DICU A., *Culoare și comportament*, Edit. „Scrisul românesc", Craiova, 1974.
4. SĂHLEANU V., *Pentru o „antropologie a culorii"*, Forum, 1972, an XIV, 7, 94—95.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 5 februarie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITATEA A DOI PARAMETRI FIZIOMETRICI ÎN CONDIȚII ECOLOGICE DIFERITE

DE

SILVIA GHIGEA

578.087.1:577.1

Dată fiind existența unui anumit grad de dependență a parametrilor fiziometrici de factorii de mediu, în lucrarea de față ne propunem analiza variabilității capacității vitale și a forței dinamometrice la două populații trăind în condiții de viață diferite.

Movila Ruptă, sat situat în zona depresionară a rîului Prut, la altitudinea de 10—15 m, are o populație a cărei ocupație de bază este agricultura, axată în special pe cultura cerealelor și a sfeclei de zahăr.

Sfîntu Gheorghe, așezare din perimetrul deltaic al Dunării, este amplasat la aproximativ 2 km de țărmul Mării Negre pe un teren slab consolidat, format din nisipuri și soluri aluvionare. Pescuitul marin și fluviolacustru angrenează întreaga populație masculină a satului.

Trebuie să subliniem că, deși pescuitul nu intră în sfera activității de bază a populației feminine, înotul și deplasările pe apă cu bărcile cu vîsle sînt frecvent practicate de aceasta, și încă de la vîrste foarte tinere.

METODĂ ȘI MATERIAL DE LUCRU

Capacitatea vitală a fost determinată la ambele populații cu ajutorul spirometrului de tip H. Dette, în timp ce pentru forța de presiune a mîinii s-a utilizat dinamometrul tip Collin, luîndu-se în considerație cifra cea mai mare obținută după mai multe încercări.

Determinările s-au făcut pe subiecți sănătoși, persoanele care prezentau la examinare diverse afecțiuni ale aparatelor respective fiind eliminate.

Analiza statistică a indicatorilor a fost făcută pe sexe, iar în cadrul acestora pe decade de vîrstă.

REZULTATELE OBȚINUTE

Analiza datelor din tabelul nr. 1, reprezentînd valorile medii ale capacității vitale și indicelui capacitate vitală/talie, calculate pe grupe de vîrstă și pe sexe, permite să conchidem următoarele :

— Amplitudinea capacității vitale este la bărbați, în toate decadele de vîrstă, superioară în raport cu femeile. O bună confirmare a fenomenului o avem prin valorile indicelui capacitate vitală/talie, calculat în scopul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

de a elimina influența diferențelor staturale, valori care sînt la bărbați mai mari decît la femei.

— Cu vîrsta, valoarea capacității vitale scade, decada 40—50 de ani reprezentînd în ambele populații și la ambele sexe debutul diminuării. Diminuarea cu vîrsta este, așa cum arată procentul realizat în decada

Tabelul nr. 1

Valorile medii ale capacității vitale și indicelui capacitate vitală/talie

Clasa de vîrstă (ani)	Bărbați			Femei		
	N	M	Ind. cap. vit./talie	N	M	Ind. cap. vit./talie
			Sfîntu Gheorghe			
20—30	19	4829	28,57	19	3741	23,67
30—40	23	4953	29,13	20	3745	23,85
40—50	27	4420	26,15	30	3165	20,28
50—60	24	3989	23,60	23	2876	18,43
60—70	17	3416	20,33	22	2332	15,04
			Movila Ruptă			
20—30	13	4179	25,02	15	3065	19,39
30—40	27	4427	26,35	23	3105	19,90
40—50	27	4338	25,97	35	2914	18,80
50—60	29	3977	24,10	28	2653	17,33
60—70	17	3845	23,58	21	2260	14,96

60—70 de ani, în raport cu valoarea medie a primei decade, mai accentuată la femei decît la bărbați (73,73% ♀ 92,00% ♂ Movila Ruptă; 62,33% ♀, 70,73% ♂ Sfîntu Gheorghe).

Dacă urmărim comparativ valorile medii ale capacității vitale la cele două populații, constatăm că populația din Sfîntu Gheorghe oferă, exceptînd grupa de vîrstă 60—70 de ani bărbați, valori superioare în raport cu populația din Movila Ruptă.

Trebuie însă subliniat că diferențele sînt atît între seriile de femei, cît și între seriile de bărbați marcate doar în primele două decade de vîrstă (20—30 și 30—40 ani). Începînd cu vîrsta următoare (40—50 ani), diferențele dintre sate se atenuează, aceasta realizîndu-se într-o manieră bruscă la bărbați și ceva mai moderat la femei. Ca atare, încă din etapa amintită diferențele dintre seriile de bărbați devin nesemnificative. Mai mult chiar, bărbații din Sfîntu Gheorghe ajung să aibă în ultimele două decade valoarea indicelui capacitate vitală/talie inferioară celei din Movila Ruptă.

În raport cu bărbații, diferențele dintre seriile de femei se reduc într-o proporție mai mică, femeile din Sfîntu Gheorghe păstrîndu-și superioritatea amplitudinii capacității vitale (deși cu valori mici) și la vîrstele mari.

Este posibil ca frecvența în populația din Sfîntu Gheorghe a cazurilor de supraponderalitate la femei, consumul crescut de tutun la bărbați, care,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

împreună cu factorul umiditate, duce la un număr mare de afecțiuni bronșice în rîndul acestora, să fie cauzele principale ale reducerii odată cu înaintarea în vîrstă a diferențelor existente între cele două populații la vîrstele tinere.

Ca și parametrul precedent, forța musculară înregistrează în ambele populații valori medii (tabelul nr. 2) superioare la bărbați în raport cu femeile.

Tabelul nr. 2

Valorile medii ale forței dinamometrice pe decade de vîrstă

Seria	20—30 ani		30—40 ani		40—50 ani		50—60 ani		60—70 ani	
	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M
Sfintu Gheorghe	19	45,98	22	47,00	27	42,16	23	37,76	16	31,77
	25	29,25	19	29,92	27	23,70	23	21,82	19	19,6
Movila Ruptă	13	45,25	25	46,09	30	42,52	28	37,56	16	30,58
	15	28,45	22	26,72	33	24,05	28	22,02	21	21,56

Involuția forței musculare cu vîrsta, prezentă la ambele sexe, are însă un caracter diferit de cel al capacității vitale, în sensul că diminuarea este de data aceasta mai marcată la bărbați și mai moderată la femei.

Dacă procedăm, ca și în cazul anterior, la o analiză comparativă a valorilor medii obținute pe decade de vîrstă în cele două colectivități, constatăm o situație oarecum similară cu cea precedentă.

Populația din Sfîntu Gheorghe (bărbați și femei) se plasează prin valorile medii ale forței musculare deasupra populației din Movila Ruptă doar în primele două decade de vîrstă (20—30 și 30—40 ani). De remarcat că diferențele pentru vîrstele amintite sînt între seriile de femei cu mult mai pronunțate decît între seriile de bărbați.

Începînd cu etapa 40—50 de ani, forța musculară scade brusc la femeile din Sfîntu Gheorghe, astfel că valorile medii ale acesteia devin pentru următoarele trei decade de vîrstă inferioare seriei feminine din Movila Ruptă.

Diferențele se atenuează de la vîrsta amintită și între seriile de bărbați (printr-o scădere mai accentuată la bărbații din Sfîntu Gheorghe), dar, în raport cu femeile, valorile medii nu scad sub cele obținute la bărbații din Movila Ruptă.

Frecvența relativ mai mare în rîndul populației feminine din Sfîntu Gheorghe a afecțiunilor reumatismale, aspect constatat de noi cu ocazia anchetelor realizate, poate fi cauza principală a involuției accentuate la acestea începînd cu etapa 40—50 de ani.

CONCLUZII

Datele prezentate ne permit să conchidem că:

— În ambele comunități, valoarea parametrilor studiați este la seria masculină superioară seriei feminine.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

— Cu vîrsta, ambele caractere involuează, scăderea valorilor fiind în cele două sate mai amplă pentru capacitatea vitală la femei şi pentru forţa musculară la bărbaţi.

— Biotopul deltaic cu condiţiile sale specifice de viaţă şi de muncă favorizează la vîrstele tinere dezvoltarea caracterelor studiate aici în raport cu populaţia din lunca Prutului mijlociu. Cu vîrsta însă, descreşterea capacităţii vitale se desfăşoară mai intens în seria masculină din Deltă decît în cea din zona de cîmpie, în timp ce la femei situaţia este inversă. Comportarea este diferită pentru forţa dinamometrică, aceasta diminuînd după 40 de ani intens la femeile din Deltă în raport cu cele din cîmpie şi după 60 de ani la bărbaţii din zona de cîmpie faţă de cei din Deltă.

SUR LA VARIABILITÉ DES DEUX PARAMÈTRES PHYSIOMÉTRIQUES DANS DES CONDITIONS ÉCOLOGIQUES DIFFÉRENTES

RÉSUMÉ

L'analyse de la variabilité de la capacité vitale et de la force de pression de la main de deux populations vivant dans des conditions écologiques relativement différentes (à Sfîntu Gheorghe, village situé dans le Delta du Danube, près de son embouchure dans la Mer Noire et à Movila Ruptă, situé dans la vallée moyenne du Prut) permet de constater l'existence de différences significatives en faveur de la population du Delta, seulement pour les deux premières décades d'âge considérées dans ce travail (20—30 ans et 30—40 ans). Après 40 ans en moyenne, une involution plus rapide des deux caractères dans le milieu deltaïque vient niveler les différences constatées.

BIBLIOGRAFIE

1. Cristescu M., Gramatopol-Roşca M., Istrate M., Miu G., *Quelques aspects écologiques du vieillissement*, Ann. roum. Anthrop., 1975, **12.**
2. Neamţu C., Botezatu D., *Variabilitatea unor caractere fiziometrice la populaţia din Săpînţa*, St. cerc. antropol., 1974, **11.**
3. Necrasov O., Botezatu D., Ghiorghiu G., Iacob M., Cotuna D., Feodorovici C., *Date antropologice noi asupra Ţării Dornelor*, St. cerc. antropol., 1965, **2.**
4. Necrasov O., Botezatu D., Ştirbu M., Kluger R., Roşca M., Cotuna D., *Sur la variabilité de la capacité vitale et les facteurs qui la déterminent*, Ann. roum. Anthrop., 1966, **3.**
5. Râmneanţu P., *Modificări microevolutive morfo-fiziologice la populaţia de vîrstă de la 20 pînă la 50 de ani*, St. cerc. antropol., 1973, **10**, *1*.

Centrul de cercetări biologice Iaşi,
Colectivul antropologic

Primit în redacţie la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DISTRIBUȚIA FACTORULUI GUSTATIV (PTC) LA ROMÂNI. CERCETĂRI POPULAȚIONALE ȘI FAMILIALE

DE

SIMONA BERONIADE

575. 1:612.87

Încă din 1932, cercetări întreprinse de Fox (6), Blakeslee (4) și Snyder (12) au dus la concluzia existenței unei trăsături genetic determinate referitoare la capacitatea indivizilor de a simți sau nu gustul amar al PTC, com us făcînd parte din categoria substanțelor antitiroidiene cu care se înrudește prin prezența unor grupări chimice comune.

Deși studiile efectuate pe diverse grupe de populații sînt numeroase (11), nu există o acoperire geografică suficientă și nici o metodologie unitară care să poată permite un studiu comparativ.

Cercetări asupra transmiterii ereditare a caracterului de gustător/negustător au dus la concluzia că această proprietate a indivizilor ar fi controlată de o singură pereche de gene autosome T și t și că gena gustătoare T ar fi complet dominantă față de alela recesivă t.

Kalmus (7), studiind un material familial, urmărește transmiterea caracterului la generația filială, comparînd rezultatele obținute din două tipuri de familii: gustători × gustători și gustători × negustători, și ajunge la concluzia că dominanța genei gustătoare T nu ar fi completă.

În 1965, Das (5), într-o lucrare pe familii, avansează o ipoteză interesantă, care modifică teoria lui Blakeslee-Snyder, pornind de la ideea că dominanța genei gustătoare T este incompletă și cu penetranță la heterozigoții Tt într-un oarecare procentaj.

Cercetări ale lui Lugg (8), (9) pun în discuție ipoteza celor două alele apabile să explice întreaga variație a simțului gustativ.

Richkov și Borodina (10) propun un model bazat pe un sistem de trei alele.

În ceea ce privește dimorfismul sexual s-a observat (5), (11) că la femei procentajul de gustătoare este mai mare decît la bărbați, totodată femeile situîndu-se la un prag de sensibilitate mai crescut decît cel al bărbaților (simt gustul la o concentrație mai scăzută a substanței).

Lucrarea de față își propune, pe de o parte, să ilustreze distribuția genelor T și t la populația din țara noastră — global și pe sexe —, iar pe de altă parte să verifice modul de transmitere a caracterului pe un lot de 1016 familii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

MATERIAL ŞI METODĂ

Pentru studiul repartiţiei populaţionale a caracterului, precum şi pentru evidenţierea dimorfismului sexual, materialul nostru se compune din 23 468 de subiecţi de ambele sexe, cuprinşi ca vîrste între 15 şi 65 de ani, provenind din mediul rural şi din diverse zone ale ţării, prezentat pe mari provincii istorice. O parte din date au fost deja publicate (1), (2), (3), (14), (15), altă parte le publicăm în prezent, fiind recoltate cu prilejul campaniilor multidisciplinare întreprinse de noi în vederea elaborării „Atlasului antropologic al R. S. România".

Referitor la studiul familial, am utilizat un lot de 1016 cupluri, ai căror componenţi provin din judeţele Braşov şi Hunedoara. Cuplurile au fost selecţionate în aşa fel încît fiecare familie să aibă un minim de trei copii testaţi (între 8 şi 18 ani).

Ca metodă de testare a fost utilizată cea a cristalelor.

Prelucrarea statistică a datelor a fost făcută după Snyder (13).

REZULTATE

Repartiţia fenotipică a factorului gustativ la populaţia studiată, precum şi distribuţia datelor pe sexe sînt redate în tabelul nr. 1. În ceea ce priveşte dimorfismul sexual, se observă în toate cazurile, cu excepţia subiecţilor din Dobrogea (este posibil ca excepţia să se datoreze numărului redus de cazuri), că procentajul de gustător este mai mare în rîndul femeilor decît în cel al bărbaţilor.

Referitor la studiul familial (tabelul nr. 2), remarcăm la combinaţiile parentale o distribuţie a valorilor observate destul de apropiată de valorile calculate, combinaţia T × t fiind mai scăzută în favoarea celorlalte două. În privinţa repartiţiei factorului gustativ la generaţia filială, aceasta corespunde întru totul legilor mendeliene. Creşterea relativă dar nesemnificativă de negustători se realizează pe seama cuplurilor parentale T × t (genotipic Tt × tt). Raţiile populaţionale S_1 şi S_2 (13), adică proporţia de progeni recesivi, se situează în limite normale.

CONCLUZII

Din studiul populaţional al răspîndirii testului gustativ PTC la noi în ţară constatăm o omogenitate teritorială destul de bine conturată, precum şi încadrarea în limitele valorilor obţinute pentru populaţiile europene (11).

Repartiţia pe sexe vine de asemenea să confirme datele din literatură, şi anume valori procentual mai crescute de factor T la femei faţă de bărbaţi.

Metoda de testare folosită de noi pînă în prezent nu ne-a permis cercetarea diferenţiată a pragului de sensibilitate pe sexe şi nici ipoteza avansată de Das (5). Pe materialul nostru nu putem infirma modelul genetic propus de Blakeslee-Snyder (4).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiția procentuală și distribuția pe sexe a factorului PTC în România

Provincia istorică	Frecvența procentuală	Frecvența genică		Seria ♂	Seria ♀
	T%—t%	T'	t'	T%—t%	T%—t%
Oltenia	2899 87,3—12,7	0,643	0,357	1164 85,0—15,0	1735 88,8—11,2
Transilvania	10973 81,8—18,2	0,574	0,426	4779 80,5—19,5	6194 82,8—17,2
Muntenia	6879 81,6—18,4	0,571	0,429	3385 80,1—19,9	3494 83,1—16,9
Moldova	1359 80,1—19,9	0,531	0,447	614 79,1—20,9	745 80,8—19,2
Dobrogea	473 79,1—20,9	0,543	0,457	223 79,3—20,7	250 78,8—21,2
Banat	885 77,2—22,8	0,522	0,478	419 75,2—24,8	466 79,0—21,0
România	23468 82,1—17,9	0,577	0,423	10584 80,6—19,4	12884 83,4—16,6

Tabelul nr. 2

Repartiția tipurilor de combinații parentale și distribuția factorului PTC la descendenți

Tip parental	Obs. / Calc.	Nr. familii	Nr. copiilor T	Nr. copiilor t	Nr. copiilor Total	Proporție negustători
T×T	Obs.	681 67,03%	2837 58,66%	306 6,32%	3143 64,99%	$S_2=0,0973$
	Calc.	664 65,35%	2869 59,32%	293 6,06%	3162 65,38%	$S_2=0,0926$
T×t	Obs.	281 27,66%	988 20,43%	491 10,15%	1479 30,58%	$S_1=0,3320$
	Calc.	315 31,00%	1041 21,53%	456 9,43%	1497 30,96%	$S_1=0,3043$
t×t	Obs.	54 5,31%	0	214 4,43%	214 4,43%	$S_0=1,0000$
	Calc.	37 3,64%	0	177 3,66%	177 3,66%	$S_0=1,0000$
Total	Obs.	1016 100,00%	3825 79,09%	1011 20,91%	4836 100,00%	
	Calc.	1016 100,00%	3910 80,85%	926 19,15%	4836 100,00%	

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Modificarea tehnicii de lucru prin introducerea metodei de testare cu ajutorul diluțiilor, precum și continuarea cercetărilor pe un număr mai mare de familii vor contribui probabil la elucidarea diverselor ipoteze avansate.

LA DISTRIBUTION DU FACTEUR GUSTATIF (PTC) CHEZ LES ROUMAINS. RECHERCHES CONCERNANT DES POPULATIONS ET DES FAMILLES

RÉSUMÉ

L'auteur présente la distribution du facteur gustatif (PTC) en Roumanie. On discute aussi la répartition de celui-ci parmi les deux sexes.

En ce qui concerne l'étude familiale on a utilisé 1 016 couples, ainsi que leurs descendants.

BIBLIOGRAFIE

1. Aloman S., Schmidt H., *Cercetări asupra statusului secretor salivar și testului gustativ (PTC) pe valea Teleajenului*, St. cerc. antropol., 1968, **5**, *1*, 47–54.
2. Beroniade S., Gagheș R., Drăghicescu T., Gagheș A., *Cercetări hemolipologice în județul Caraș-Severin*, St. cerc. antropol., 1977, **14**, 45–48.
3. Beroniade S., Drăghicescu T., *Despre structura hemolipologică a populației unor localități din județul Brașov*, St. cerc. antropol., 1978, **15**.
4. Blakeslee A. F., *Genetics of sensory thresholds: taste for phenylthiocarbamide*, Proc. nat. Acad. Sci., Wash., 1932, **18**, 120–130.
5. Das S. R., *Genetics of PTC taste character in man. Incomplete dominance and penetrance of the taste gene. Human adaptability to environments and physical fitness*, Proc. Symp. held at New Dehli, Sept. 1965, M. S. Malhotra Vepery Press, Madras, 1966, p. 250–256.
6. Fox A. L., *The relationship between chemical constitution and taste*, Proc. nat. Acad. Sci., Wash., 1932, **18**, 115–120.
7. Kalmus H., *Improvements in the clasification of the taster genotypes*, Ann. hum. Genet., 1958, **22**, 222–230.
8. Lugg J. W. H., *The thresholds of some groups living in Japan*, Ann. hum. Genet., 1966, **29**, 217–230.
9. Lugg J. W. H., *The thresholds of some Australian aboriginal and South Korean subjects*, Ann. hum. Genet., 1968, **32**, 43–51.
10. Richkov J. G., Borodina S. R., *Hypersensitivity to phenylthiourea (PTC) in an isolated population of eastern Siberia*, Genetika (Leningrad), 1969, **5**, 116–123.
11. Schwidetzky Ilse, *Die neue Rassenkunde*, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1962, p. 63.
12. Snyder L. H., *The inheritance of taste deficiency in man*, Ohio J. Sci., 1932, **32**, 436–440.
13. Snyder L. H., *Studies in human inheritance. X. A table to determine the proportion of recessives to be expected in various matings involving a unit character*, Genetics, 1934, **19**, 1–17.
14. Tibera-Dumitru M., Aloman S., Fotino M., *Recherches sur les groupes sanguins dans la région de Hunedoara, Roumanie*, VIe Congr. Int. Sci. Anthrop. Ethnol., Paris, 1960, p. 375–380.
15. Tibera-Dumitru M., *La fréquence des groupes sanguins, du facteur gustatif (PTC), du système d'haptoglobine dans la région Oltenia de Roumanie*, VII Congr. Int. Antropol. Etnol., Moscova., 1964, p. 552–556.

Institutul „Dr. V. Babeș",
Laboratorul de antropologie București

Primit în redacție la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DESPRE STRUCTURA HEMOTIPOLOGICĂ A POPULAȚIEI UNOR LOCALITĂȚI DIN JUDEȚUL BRAȘOV

DE

SIMONA BERONIADE și TATIANA DRĂGHICESCU

572.5: 612.118.221.2 Rh

Studiul populațional întreprins de Laboratorul de antropologie al Institutului „Victor Babeș" în vederea elaborării „Atlasului antropologic al R.S.România "are în vedere și cercetări de hemotipologie, capabile să aducă un plus de informații la caracterizarea biologică a poporului nostru.

În lucrarea de față ne-am propus să prezentăm rezultatele cercetărilor întreprinse de noi într-o serie de 15 localități situate în județul Brașov, care prin vechimea lor atestată documentar, precum și prin poziția geografică particulară le conferă un interes științific deosebit.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru a surprinde încă fondul de bază, structura veche autohtonă a populației diverselor așezări, noi am selectat materialul în așa fel încît în cercetarea noastră să fie cuprinși subiecți de ambele sexe, născuți de minimum trei generații în zona respectivă. O parte din rezultate, reflectînd cercetările întreprinse în 9 din cele 15 localități, au fost deja publicate (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9) și vor fi prezentate în lucrarea de față global, constituind zona Sud [1]. Celelalte așezări vor fi împărțite în zonele Est[2], Nord [3] și Vest [4].

Pentru sistemele AB0, MN, $Rh_{(D)}$, statusul secretor salivar (ABH), testul gustativ (PTC) și sistemul Hp au fost utilizate metode curente de determinare, descrise în lucrările anterioare.

Prelucrarea statistică a materialului a fost efectuată după formulele lui Bernstein modificate de Li (10).

REZULTATE

Rezultatele cercetărilor noastre sînt prezentate în tabelele nr. 1 și 2.

Sistemul AB0. Ceea ce caracterizează populația din aceste zone este proporția deosebit de crescută de fenotip A și scăzută de fenotip B. O,

[1] Bran, Moieciu de Sus, Moieciu de Jos, Șirnea, Fundata, Măgura, Peștera, Sohodol, Șimon.

[2] Săcele, Vama Buzăului.

[3] Rîșnov, Vlădeni.

[4] Zărnești, Poiana Mărului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Frecvenţa fenotipică a sistemelor studiate

Sistem	Fenotip	Zona Sud		Zona Est		Zona Nord		Zona Vest	
		nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
AB0	A	2261	48,57	120	49,79	136	46,26	110	46,41
	B	550	11,82	30	12,45	48	16,33	28	11,81
	0	1633	35,08	73	30,29	87	29,59	87	36,71
	AB	211	4,53	18	7,47	23	7,82	12	5,06
MN	M	1410	32,28	76	31,54	100	34,01	68	28,69
	MN	2185	50,18	120	49,79	142	48,30	124	52,32
	N	759	17,43	45	18,67	52	17,69	45	18,99
Rh(D)	Rh	4059	87,03	201	83,40	253	86,05	207	87,34
	rh	605	12,97	40	16,60	41	13,95	30	12,66
ABH	Se	2990	69,86	190	78,84	197	67,01	173	73,00
	se	1290	30,14	51	21,16	97	32,99	64	27,00
PTC	T	3960	85,73	190	78,84	240	81,63	195	82,28
	t	659	14,27	51	21,16	54	18,37	42	17,72
Hp	Hp_1	155	12,69	—	—	—	—	—	—
	Hp_{2-1}	561	45,95	—	—	—	—	—	—
	Hp_2	505	41,36	—	—	—	—	—	—

Tabelul nr. 2

Frecvenţa genică a sistemelor studiate

Sistem	Genă	Zona Sud	Zona Est	Zona Nord	Zona Vest
AB0	p	0,3163	0,3460	0,3231	0,3038
	q	0,0857	0,1050	0,1294	0,0884
	r	0,5980	0,5490	0,5475	0,6078
MN	m	0,5774	0,5585	0,5816	0,5485
	n	0,4253	0,5585	0,5816	0,5485
Rh(D)	R′	0,6399	0,5926	0,6265	0,6442
	r′	0,3601	0,4074	0,3735	0,3558
ABH	S′	0,4510	0,5400	0,4256	0,4804
	s′	0,5490	0,4600	0,5744	0,5196
PTC	T′	0,6223	0,5400	0,5714	0,5790
	t′	0,3777	0,4600	0,4286	0,4210
Hp	Hp^1	0,3567	—	—	—
	Hp^2	0,6433	—	—	—

excepţie o constituie totuşi zona Nord, la care factorul B se menţine la valori mai crescute (16,33%) şi la care întîlnim cea mai mică proporţie de fenotip 0 (29,59%). În ceea ce priveşte frecvenţa genelor p, q, r, remarcăm valori crescute pentru gena p şi scăzute pentru q, cu excepţia zonei Nord, unde q este mai crescut.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Sistemul MN. Există deosebiri mai ales în ceea ce priveşte factorul M. Frecvenţa genei m are valorile cele mai scăzute pe axa Vest-Est şi mai crescute pe axa Sud-Nord.

Sistemul $Rh_{(D)}$. De semnalat o creştere a rh (16,60%) în zona Est faţă de celelalte zone.

Statusul secretor salivar (*ABH*). Observăm un maxim de factor Se pe axa Est-Vest şi un minim pe axa Nord-Sud.

Testul gustativ (*PTC*). Semnalăm o scădere mai mare a genei negustătoare t (14,27%) în zona Sud.

Sistemul Hp. Pentru acest sistem nu dispunem de date decît pentru zona Sud.

CONCLUZII

Dintre toţi factorii studiaţi, sistemul AB0 pare a furniza cele mai preţioase indicaţii pentru caracterizarea hemotipologică a populaţiei din această regiune a ţării. Fără a putea preciza încă datorită căror factori se menţine o frecvenţă crescută de genă p dublată de una scăzută de genă q în majoritatea regiunilor muntoase ale ţării (1), (11), se întrevede necesitatea cercetării mai aprofundate a acestui fenomen atît la noi în ţară, cît şi în alte zone ale lumii cu relief geografic asemănător.

În ceea ce priveşte celelalte sisteme şi factori, întîlnim şi aici, ca de altfel şi în alte studii, limite de variaţie destul de importante ale frecvenţei genelor în cadrul unor microzone.

Răspunsul la aceste particularităţi îl vom afla probabil dintr-un studiu mai cuprinzător, în care vom analiza şi rezultatele variaţiei diverselor frecvenţe genice din regiunile învecinate.

SUR LA STRUCTURE HÉMOTYPOLOGIQUE DE LA POPULATION DE CERTAINES LOCALITÉS DU DÉPARTEMENT DE BRAŞOV

RÉSUMÉ

Les auteurs présentent les résultats systématisés des recherches hémotypologique effectuées dans la département de Braşov (Roumanie).

On remarque une haute fréquence de facteur A doublée d'une basse fréquence de facteur B pour le système AB0.

En ce qui concerne les autres facteurs et systèmes la variation des fréquences phénotypique et génetypique est assez importante.

BIBLIOGRAFIE

1. Beroniade S., Aloman S., *Cercetări serologice asupra populaţiei din satul Şimon*, St. cerc. antropol., 1967, **4**, *1*, 54–56.
2. Beroniade S., Tibera-Dumitru M., Aloman S., *Recherches sérologiques dans les villages de. Şimon et de Moeciu de Jos*, Ann. roum. Anthrop., 1967, **4**, 77–83.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

3. BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Fundata*, St. cerc. antropol., 1968, **5**, *2*, 177—181.
4. BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Şirnea*, St. cerc. antropol., 1970, **7**, *1*, 79—84.
5. BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Măgura*, St. cerc. antropol., 1972, **9**, *1*, 47—52.
6. BERONIADE S., DRĂGHICESCU T., ALOMAN S., *Cercetări serologice în comuna Bran şi satul Peştera din judeţul Braşov*, St. cerc. antropol., 1973, **10**, *1*, 93—96.
7. DRĂGHICESCU T., BERONIADE S., ALOMAN S., *Recherches sérologiques dans le village de Moeciu de Sus*, Ann. roum. Anthrop., 1970, **7**, 103—107.
8. DRĂGHICESCU T., BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetări serologice în satul Sohodol*, St. cerc. antropol., 1971, **8**, *1*, 85—89.
9. DRĂGHICESCU T., BERONIADE S., ALOMAN S., *Cercetarea sistemului haptoglobinic în satul Peştera*, St. cerc. antropol., 1973, **10**, *1*, 89—91.
10. LI CHING CHUN, *Human genetics. Principles and methods*, McGraw — Hill Book Company, New York, 1961.
11. NECRASOV O., BOTEZATU D., IACOB M., *Considérations sur la répartition des groupes sanguins du système 0 A B et de leurs facteurs héréditaires en Roumanie*, Ann. roum. Anthrop., 1967, **4**, 77—83.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASUPRA VARIABILITĂȚII SISTEMELOR SERICE Gm ȘI InV LA UNELE POPULAȚII DIN DELTA DUNĂRII

DE

GEORGETA MIU, MARIA DANIELESCU și MARIA ISTRATE

572 : 612.1

Alături de sistemele eritrocitare, sistemele Gm și InV, prin diferențele marcante obținute în distribuțiile rasiale ale alelelor acestor sisteme, se situează pe primul loc în cercetările de antropologie în cadrul studiilor de diferențiere a populațiilor.

Descoperirea caracterului ereditar al acestor imunoglobuline, rolul lor de markeri genetici au însemnat un real progres în serologie în lămurirea unor probleme de imunologie fundamentală, în genetică aducînd precizări asupra mecanismului de reglare genetică, în medicina legală la cercetările de filiație, în cunoașterea evoluției filogenetice a acestor molecule proteice.

În cadrul cercetărilor antropologice complexe desfășurate asupra unor populații din Delta Dunării, se înscrie și studiul frecvenței fenotipice și genotipice a factorilor din sistemele Gm și InV, lucrarea de față reprezentînd o continuare și o dezvoltare a unui amplu studiu început de M. Danielescu într-o serie de localități din țara noastră.

MATERIAL ȘI METODĂ

Din sistemele Gm și InV, analizele noastre se referă la factorii Gm1, Gm2, Gm5 și InV(1) pentru satele Enisala, Sfîntu Gheorghe, Chilia Veche și C.A. Rosetti. Pentru ambele sisteme, numărul de subiecți cercetați este de 227 la Enisala, 133 la Sfîntu Gheorghe, 226 la Chilia Veche și 168 la C. A. Rosetti. Determinarea factorilor serici respectivi s-a făcut pe principiul tehnicii de inhibohemaglutinare.

Sistemul Gm

Frecvența factorilor din sistemul Gm este redată împreună cu cea a factorului InV(1) în tabelul nr. 1.

Din analiza comparativă a distribuției factorilor sistemului Gm pentru cele patru serii studiate rezultă următoarele :

Frecvența cea mai mare în toate cele patru populații este dată de factorul Gm(5) cu limite de variație restrînse (95,48—98,69%), atingînd frecvența maximă în populația de la Enisala, diferențele de la un grup la altul nefiind semnificative. Aceste valori se înscriu perfect în variabilitatea frecvenței găsite în diverse localități din țara noastră (M. Danielescu).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Frecvenţa genei Gm^5 (tabelul nr. 2), corespunzătoare factorului Gm(5) comportă uşoare diferenţe în sînul celor patru populaţii, atingînd frecvenţa maximă iarăşi la Enisala.

Tabelul nr. 1

Frecvenţa factorilor sistemului Gm şi InV în populaţiile studiate

Satul		Gm(1)		Gm(2)		Gm(5)		InV(1)	
		+	−	+	−	+	−	+	−
Enisala	N	60	167	11	216	224	3	28	199
227	%	26,43	73,86	4,85	95,11	98,69	1,32	12,33	87,66
Sfîntu Gheorghe	N	48	85	8	125	127	6	17	116
133	%	36,09	63,90	6,01	93,98	95,48	4,51	12,78	87,21
Chilia Veche	N	95	131	14	212	220	6	34	192
226	%	42,48	57,96	6,19	93,80	97,34	2,65	15,04	84,95
C. A. Rosetti	N	57	111	12	156	165	3	16	152
168	%	33,92	66,07	7,14	92,85	98,21	1,78	9,52	90,47

Urmează, ca frecvenţă, factorul Gm(1) cu diferenţe semnificative de la o populaţie la alta, Sfîntu Gheorghe şi C. A. Rosetti fiind mai apropiate din acest punct de vedere (36,09%; 33,92%), Chilia Veche deţinînd frecvenţa maximă, conform cu aceeaşi valoare maximă a genei Gm^1. Compararea acestor valori minime şi maxime, găsite acum, cu cele obţinute de unul dintre noi (M. Danielescu) pentru alte serii, folosind acelaşi sistem de grupare, permite împărţirea acestor patru localităţi în două grupe: Enisala s-ar înscrie în grupa localităţilor cu frecvenţe mici, cuprinse între 20,0 şi 30,76%, ceea ce ne-ar putea indica un grad înalt de omogenitate, aportul de genă străină fiind foarte mic; celelalte trei populaţii se înscriu în grupa de localităţi cu frecvenţe de tip mediu, între 30,76 şi 42,60%. Valoarea ridicată a factorului Gm_5 în populaţia de la Chilia Veche ar putea fi atribuită amestecului de populaţii diferite întîlnite aici (români, hoholi, lipoveni).

Analiza factorului Gm(2) şi a genei $Gm^{1,2}$ indică o uşoară variaţie de la 4,84% la Enisala pînă la 7,14% la C. A. Rosetti, respectiv de la 0,024 la 0,036.

Distribuţia în ansamblu a factorilor la cele patru populaţii ne indică o heterogenitate numai în ceea ce priveşte factorul Gm(1): $\chi^2 = 12,61 > P = 0,01 = 11,34$ pentru 3 g. l. Din acest punct de vedere, populaţia de la Enisala şi cea de la Chilia Veche, prin factorul Gm_1, se diferenţiază semnificativ faţă de seria sintetică: $\chi^2 = 5,142 > P = 0,05 = 3,84$ şi $\chi^2 = 4,295 > P = 0,05 = 3,84$ pentru 1 g. l. Diferenţele obţinute pentru ceilalţi factori nu ating valori semnificative.

Analiza datelor obţinute pe aceste patru serii permite următoarea eşalonare a celor trei factori:

$$Gm_5 > Gm_1 > Gm_2$$

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Distribuţia fenotipurilor Gm şi a genelor respective în patru localităţi din Delta Dunării

Localitatea	−1 −2+5		1−2+5		1+2+5		1−2−5		1+2−5		Gm^1	$Gm^{1,2}$	Gm^5	χ^2 P
	Obs	Exp.	Obs.	Exp.	Obs.	Exp.	Obs.	Exp.	Obs.	Exp.				
Enisala 227	73,5	74,1	21,5	19,6	3,5	4,2	0	1,3	1,3	0,6	0,114	0,024	0,861	$5,42 < P = 0,05$
Sfîntu Gheorghe 133	63,9	63,4	27,0	27,5	4,5	4,8	3,0	2,9	1,5	1,1	0,172	0,030	0,796	$0,17 < P = 0,05$
Chilia Veche 226	57,9	59,7	32,7	31,8	6,1	3,2	3,0	4,2	0,0	0,9	0,224	0,031	0,744	$8,94 < P = 0,02$
C. A. Rosetti 166	65,4	66,9	26,7	23,6	5,9	5,9	0,5	2,1	1,1	1,1	0,145	0,036	0,818	$2,57 < P = 0,05$

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Valorile factorilor genetici, calculate conform formulei lui Steinberg, corespund repartiţiei procentuale a factorilor :

$$Gm_5 > Gm_1 > Gm_{1,2}$$

Distribuţia fenotipică a celor trei factori în cele patru populaţii, calculată pe baza diferenţelor genice ale lui Gm^1, $Gm^{1,2}$ şi Gm^5, permite ilustrarea a cinci fenotipuri, a căror frecvenţă teoretică şi observată este redată în tabelul nr. 2. Din tabel rezultă că frecvenţa cea mai mare în toate cele patru populaţii este dată de fenotipul Gm (−1−2 + 5), atingînd valoarea maximă în populaţia de la Enisala (74,17%). Al doilea loc îl ocupă fenotipul Gm(1−2+5), a cărui frecvenţă maximă o întîlnim în populaţia de la Chilia Veche (31,85%). Aceste frecvenţe ridicate ale fenotipurilor sînt explicabile avînd în vedere valorile ridicate ale genelor Gm^1 şi Gm^5. Celelalte fenotipuri prezintă în general valori mici, unele chiar nesemnificative. Seria combinaţiilor fenotipice în funcţie de frecvenţa lor este următoarea :

$$Gm(-1-2+5) > Gm(1-2+5) > Gm(1 + 2 + 5)$$

Testele de semnificaţie, exprimate prin χ^2 pentru 4 g.l. în raport cu frecvenţa teoretică, acceptînd ipoteza trialelică (Gm^1, $Gm^{1,2}$, Gm^5), indică o bună corespondenţă între frecvenţa fenotipurilor observate şi expectate, asigurînd în toate cele patru populaţii echilibrul genic conform legii Hardy-Weinberg.

Sistemul InV

Referindu-ne la frecvenţa factorului InV(1) şi a genei respective la aceleaşi populaţii, găsim limite de variaţie cuprinse între 9,52% în populaţia de la C.A. Rosetti şi 15,04% la Chilia Veche, respectiv valori ale genei cuprinse între 0,048 şi 0,078. Aceste frecvenţe nu diferenţiază în mod semnificativ cele patru populaţii, ele înscriindu-se în limitele de normalitate pentru ţara noastră.

CONCLUZII

Structura hematotipică a celor patru populaţii studiate se înscrie în limitele de variaţie înregistrate pentru ţara noastră.

Distribuţia factorilor din sistemul Gm şi a genelor respective indică aceeaşi seriaţie întîlnită şi pentru alte zone studiate (Maria Danielescu şi Olga Necrasov) :

$$Gm_5 > Gm_1 > Gm_{1,2}$$

Valoarea testului de semnificaţie indică o heterogenitate a celor patru populaţii numai în ceea ce priveşte factorul Gm(1), populaţia de la Enisala şi cea de la Chilia Veche prezentînd diferenţe semnificative din acest punct de vedere faţă de seria sintetică. Această heterogenitate a frecvenţei fenotipice, precum şi microvariaţiile identificate numai pentru unul din sisteme ar putea fi rezultatul unui amestec de elemente etnice diferite,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

dovedind că populația din Delta Dunării nu se prezintă ca un ansamblu omogen, particularitățile fiecărei unități demografice fiind determinate în parte de particularitățile familiilor fondatoare sosite aici din diferite zone ale țării. Însăși populația autohtonă din unele unități geografice, cum este Chilia Veche, a putut căpăta particularități specifice.

Ordinea celor mai frecvente fenotipuri decelate la seriile respective este aceeași ca și pentru alte localități studiate la noi :

$$Gm(-1-2+5) > Gm(1-2+5) > Gm(1+2+5) > (1-2-5) > (+1+2-5)$$

Testele de semnificație calculate pe baza genelor respective indică o bună corespondență între frecvențele observate și cele teoretice, populațiile fiind în echilibru genic.

SUR LA VARIABILITÉ DES SYSTÈMES SÉRIQUES Gm et InV CHEZ QUELQUES POPULATIONS DU DELTA DU DANUBE

RÉSUMÉ

Les auteurs étudient la fréquence des phénotypes et des génotypes pour les systèmes sériques Gm (Gm_1, Gm_2, Gm_3) et InV(InV1) dans quatre villages du Delta du Danube : Enisala, Sfîntu Gheorghe, Chilia Veche et C. A. Rosetti.

Les fréquences trouvées s'inscrivent dans la variabilité générale de la population roumaine.

En ce qui concerne le facteur Gm, on constate un certain degré d'hétérogénéité, la population de Enisala et celle de Chilia Veche présentant des différences significatives en comparaison de l'ensemble des échantillons. Cette microvariation pourrait être expliquée soit par un mélange de populations, soit par des particularités démographiques (dégré d'endogamie, fertilité, différentielle).

BIBLIOGRAFIE

1. Boia Marcela, Vasiliu Lia, Crainic Karin, Danielescu Maria, Râmneanțu P., *Cercetări preliminare privind factorul Gm(a)*, Doc. haemat., 1967, **3**, 41–47.
2. Daneilescu Maria, *Grupele serice*, Doc. haemat., 1966, **1**, 39–47.
3. Danielescu Maria *γ-Globulinele ereditare : sisteme serice Gm, InV*, ISF, Doc. haemat., 1972, **1**, 36–41.
4. Danielescu Maria, *Contribuții la studiul sistemelor serice Gm și InV în România*, teză de doctorat, București, 1975.
5. Necrasov Olga, Danielescu Maria, Bălteanu Ana-Cezarina, Miu Georgeta, *Unele caracteristici hematotipice a două populații din Delta Dunării (Grindul Letea)*, St. cerc. antropol., 1976, **13**, 32–38.
6. Ropartz C., Rivat L., Rouseau P. Y., *Les antiglobulines humaines. Leur spécificité, leur fréquence, les mécanismes probables de leur apparition*, Nouvelle Revue Française d'Hematologie, 1964, **1**, *6*, 803–824.
7. Quilici J. C., Ruffie J., Marty Y., *Hematologie d'un groupe paléoamerindien des Andes : les Chipaia*, Nouvelle Revue Française d'Hematologie, 1970, **10**, *6*, 727–738.
8. Walter H., Arndt-Hanser A., Raffa M. A., *On the distribution of some genetic markers in Libia*, Humangenetik, 1975, **27**, 129–175.

Centrul de cercetări biologice Iași,
Colectivul antropologic

Primit în redacție la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

RELEVĂRI ALE UNEI ANALIZE A VALORILOR-PREMISE DIN „ATLASUL ANTROPOLOGIC AXIOLOGIC NAŢIONAL"

DE

V.V. CARAMELEA, ST. ŞERBĂNESCU şi SILVIA BOERIU-ROŞCULEŢ

57.026 (498)

Prin cunoaşterea valorilor-premise, a valorilor orientative, focale, a celor secundare, ordonate logic în cadrul unui sistem de valori, cultura este studiată la nivelul cel mai înalt. „Dacă refuzăm să ne ocupăm de valori — spunea încă din 1949 marele antropolog Alfred Louis Kroeber — , refuzăm să ne ocupăm de ceea ce este cel mai semnificativ în *studiul culturii umane privite ca întreg*, ca şi în *studiul culturilor particulare, naţionale*".

Cercetarea axiologică a culturilor lumii, efectuată în mod comparativ, conduce la dezvoltarea bunelor relaţii între popoare, prin cunoaşterea reciprocă atît a valorilor tradiţionale şi a celor emergente, cît şi a relativismelor culturale, prin respectarea specificului naţional, al caracterului social, al personalităţii naţionale.

Cercetarea axiologică a culturii naţionale este utilă atît în urmărirea procesului adaptării umane, care este şi o adaptare culturală la un nou mod de viaţă, la valorile lui, cît şi în praxiologie, în îndrumarea acţiunii sociale conform valorilor emergente, în dirijarea procesului educaţional, în enculturaţie şi socializare.

Nu s-a ajuns la o ordonare unanim acceptată a valorilor în sistem, dar dispunem astăzi în antropologie de modele teoretice folosite în studii interculturale, comparative, care au dat rezultate teoretice şi practice eficiente.

Astfel, în baza paradigmei elaborate de Clyde Kluckhohn, au fost cercetate numeroase culturi în ţările socialiste, de exemplu în R.S.F. Iugoslavia de către Banks şi în R. S. Cehoslovacă de către Salzmann.

În ţara noastră s-a desfăşurat o amplă acţiune de investigaţii în vederea realizării „Atlasului antropologic axiologic naţional" pe zone socio-culturale, de veche locuire umană şi cu o ecologie variată.

Atlasul antropologic axiologic al culturii poporului român este structurat, ca urmare a ordonării logice a valorilor în sistem, astfel : a) valori-premise, orientative, implicite ; b) valori focale, explicite, concrete.

Lucrarea cuprinde studii care redau „pattern"-urile subculturilor cercetate din punct de vedere arheologic, istoric, etnografic, folcloric etc.

Cercetările ample pentru realizarea atlasului axiologic al culturii poporului român, efectuate de cadre didactice universitare, cercetători ştiinţifici şi cu colaborarea unor antropologi din alte ţări, au scos în evi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

denţă, încă de la o primă analiză, un număr mare de indici care reflectă pe deplin :

a) unitatea culturii poporului român, relevată de similitudinea valorilor-premise ;

b) un proces de modernizare a subculturilor, urmare a proceselor industrializării şi urbanizării, care au cuprins toate zonele ţării ;

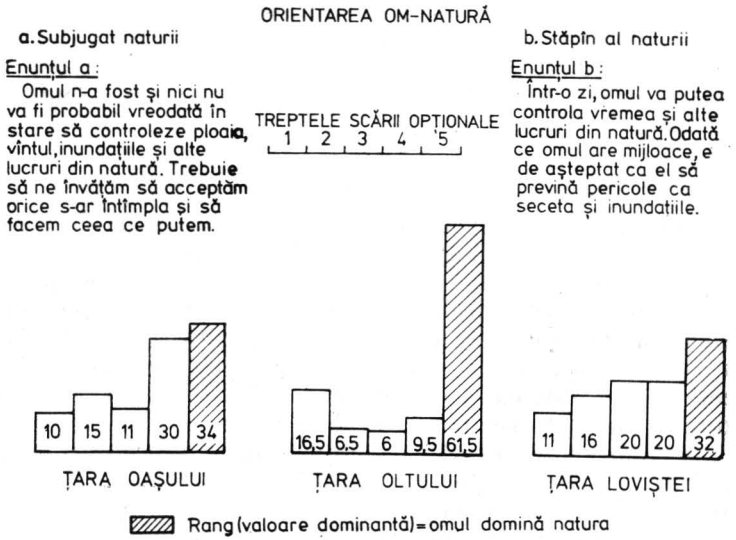
ORIENTAREA OM-NATURĂ
a. Subjugat naturii
b. Stăpîn al naturii
Enunţul a :
Omul n-a fost şi nici nu va fi probabil vreodată în stare să controleze ploaia, vîntul, inundaţiile şi alte lucruri din natură. Trebuie să ne învăţăm să acceptăm orice s-ar întîmpla şi să facem ceea ce putem.
TREPTELE SCĂRII OPŢIONALE
1 2 3 4 5
Enunţul b :
Într-o zi, omul va putea controla vremea şi alte lucruri din natură. Odată ce omul are mijloace, e de aşteptat ca el să prevină pericole ca seceta şi inundaţiile.
10 15 11 30 34
16,5 6,5 6 9,5 61,5
11 16 20 20 32
ŢARA OAŞULUI
ŢARA OLTULUI
ŢARA LOVIŞTEI
Rang (valoare dominantă) = omul domină natura

Fig. 1. — Cercetări comparative în trei zone socio-culturale ale ţării noastre.

c) un proces de omogenizare a cîtorva valori secundare, care diferenţiază etnografic diferite zone socio-culturale ale ţării.

În cele ce urmează ne vom referi la rezultatele obţinute în urma cercetărilor întreprinse în Ţara Oaşului, Ţara Oltului şi Ţara Loviştei.

Ilustrînd un singur item din numeroasele care pot defini valoarea-premisă „raportul om—natură", fundamental pentru existenţa umană, se constată că în Ţara Oaşului, Ţara Oltului şi Ţara Loviştei (fig. 1) răspunsurile înclină în majoritate spre capacitatea omului de a controla fenomenele naturii. Această tendinţă apare mai evidentă la muncitori şi intelectuali, precum şi la persoanele mai tinere.

Preferinţa pentru armonie cu natura se manifestă mai pregnant printre ţărani, a căror viaţă şi activitate sînt mai strîns legate de natură. În general, la cele trei populaţii se evidenţiază tendinţa de a privi natura şi omul ca un tot armonios.

Sub aspectul oportunităţii în ţara noastră, atlasul antropologic axiologic se realizează într-un moment de aculturaţie, de contacte între subculturi, îndeosebi între cea rurală şi urbană, într-un moment de schimbare de cultură. În literatură se consideră că este momentul cel mai potrivit pentru a sesiza valorile dominante şi valorile proprii, specifice, ale grupurilor de populaţie.

Procesele modernizării şi omogenizării, urmărite în desfăşurarea lor concretă pe diverse căi, ne duc la concluzia că schimbările ce se produc

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

în unele valori tradiționale nu se petrec uniform, în același moment pentru toate subculturile. Direcția de dezvoltare este însă unitară, în același sens (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Valori-premise pe subculturile rural – urban

Orientarea (valori-premise)	Nr. item	OPȚIUNEA ÎNTRE ENUNȚURILE POLARE (a sau b, pe o scară cu 5 trepte)		OPȚIUNEA DOMINANTĂ (indicarea treptei)					
				rural			urban		
				Argeș	Sucea-va	Satu Mare	Argeș	Sucea-va	Bucu-rești
Natura umană (în sens etic)	19	a. bună	b. rea	1	1	1	1	1	1
	32	a. încredere	b. suspiciune	1	1	2	1	1	1
Relația om/natură	2	a. subjugat naturii	b. stăpîn al naturii	5	5	5	5	5	5
	13	a. armonie cu natura	b. stăpîn al naturii	5	5	3	5	5	5
Față de activitate	3	a. acțiune	b. existență	1	1	1	1	1	1
	18	a. existență	b. existență în devenire	1	5	5	5	5	5
Relația om/om	4	a. către sine	b. către grup	5	5	5	5	5	5
	16	a. lineal	b. colateral	5	5	5	5	5	5
Față de timp	5	a. trecut	b. prezent	5	5	5	5	5	5
	21	a. prezent	b. viitor	5	5	4	5	5	5

Analiza făcută sistemului de valori, în cadrul fiecărui grup uman cercetat (subculturi) și comparativ, intercultural, ne relevă că în țara noastră se generalizează o concepție științifică înaintată despre lume și viață, precum și un sistem de standarde de comportare, care nu numai că fac posibilă conviețuirea unitară tradițională comunitară, dar și o întăresc prin valorile emergente.

CONCLUSIONS OF AN ANALYSIS OF PREREQUISITE VALUES IN THE NATIONAL AXIOLOGIC-ANTHROPOLOGIC ATLAS

SUMMARY

Comprehensive field investigations carried out by the professorial staff of higher education institutes and scientific researchers in collaboration with foreign anthropologists, bearers of a culture distinct from Romania's, have been aimed at collecting data for the elaboration of the axiological atlas of the Romanian people's culture. The different socio-cultural

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

zones of Romania have revealed, even at a first analysis, a series of particular traits which reflect :

a) the cultural unity of the Romanian people as emphasised by the similitude of all dominant prerequisite values ;

b) a process of modernization of the sub-cultures as a result of the industrialization and urbanization undergone by all the regions of Romania.

c) a process of homogenization of the secondary values which distinguish ethnographically Romania's socio-cultural zones.

The Atlas has both a fundamental and applied importance for the study of man's adaptability (genetic and cultural alike), the control of social action, education (socialization and enculturation), the development of good inter-state relations, highlighting cultural relativisms by mutual knowledge of and respect for traditional and emerging values, and for national specificity.

BIBLIOGRAFIE

1. Banks Eugene Pendleton, *Values and cultural ecology in a rapidly modernizing district in Romania*, American Anthropological Association, Mexico City, 1974.
2. Caramelea Vasile et collab., *Nouvelles contributions à l'Atlas axiologique de la culture du peuple roumain*, Ann. roum. Anthrop., 1977, **14**.
3. Kluckhohn Clyde, *A comparative study of values in five cultures*, Harvard University Press, 1951.
4. Kluckhohn F., Strodtbeck F., *Variations in value orientations*, New York, 1961.
5. Kroeber A. L., *Anthropology today*, 1954.
6. Salzmann Zdenek, *A contribution to the study of value orientations among the Czechs and Slovaks*, University of Massachussetts, Department of anthropology, Amherst, 1970.

Institutul „Dr. V. Babeş",
Laboratorul de antropologie Bucureşti

Primit în redacţie la 15 martie 1978

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

G. Heberer, W. Henke și H. Rothe, *Der Ursprung des Menschen. Unser gegenwärtiger Wissenstand* (Originea omului. Situația cunoștințelor noastre actuale), ed. a 4-a, Gustav Fischer, Stuttgart, 1975, 144 pagini, 37 figuri, 4 tabele

Ediția a 4-a a acestei lucrări, apărută după moartea inițiatorului ei (1973), G. Heberer, a fost în întregime prelucrată, în lumina ultimelor rezultate ale cercetărilor publicate pînă la mijlocul anului 1975, de către W. Henke și H. Rothe. Apariția într-o perioadă relativ scurtă a 4 ediții din această lucrare de popularizare la nivel înalt atestă atît interesul unor cercuri foarte largi pentru problema originii omului, cît și ritmul accelerat al descoperirilor în acest domeniu.

Adusă la zi, documentarea nu lasă nimic de dorit, atît asupra descoperirilor paleantropologice într-adevăr senzaționale, făcute în ultima vreme în Africa, precum și în alte părți ale lumii, care ridică pînă la aproape 3 milioane de ani vechimea genului uman, cît și asupra noilor încercări făcute de cîțiva imunologi (în special Goodman, Sarich, Barnicot și Wade) de a rezolva gradul de înrudire a omului cu maimuțele superioare actuale pe calea cercetărilor de imunologie sau de unii anatomiști (ca Uhlman), îndreptate în același sens.

Interesante sînt și discuțiile în privința unor forme cu poziție filogenetică incertă, ca *Oreopithecus* și *Gigantopithecus*, sau asupra lui *Ramapithecus*, redate toate în deplină cunoștință a problemelor puse și cu mult spirit critic.

Olga Necrasov

F. W. Rösing și I. Schwidetzky, *Vergleichend-statistische Untersuchungen zur Anthropologie des frühen Mittelalters (500—1000 n. d.z.)* (Cercetări comparativ-statistice asupra antropologiei evului mediu timpuriu, 500—1000 e.n.), Homo, 1977, **28**, *2*, 65—115, cu 9 tabele și 4 figuri

Acest studiu face parte din grupa lucrărilor de sinteză, inițiate de prof. Ilse Schwidetzky la Institutul de antropologie de la Universitatea din Mainz, privind structura antropologică a populațiilor care au trăit în diverse perioade, începînd cu neoliticul.

Lucrarea se bazează pe un material deosebit de bogat, reprezentat prin 194 de serii (dintre care 157 sînt serii mari), publicate de diverși autori care s-au ocupat de antropologia istorică. Ele provin din aproape toate țările Europei (lipsește doar Albania), din Africa (Egiptul), din Asia Mică, precum și din Siberia. Din nefericire, țara noastră nu este reprezentată decît prin o singură serie datînd din această perioadă, cea de la Izvorul (publicată numai parțial), în timp ce multe alte țări sînt reprezentate prin numeroase serii mari.

Compararea seriilor a fost realizată calculîndu-se distanța Penrose pentru cel puțin 10 dimensiuni craniene. Analiza „cluster" a fost aplicată numai pentru cele 157 de serii mari. Dendrogramele întocmite au pus în evidență existența a două complexe mari : unul occidental și altul oriental, între ele apărînd unul intermediar. Complexul estic se diferențiază de cel vestic în special prin dimensiuni transversale mai mari. De asemenea, în primul se observă o tendință diacronică spre micșorarea lungimii și a înălțimii craniului și, din contra, o mărire a lărgimii acestuia, fenomene care nu se observă în cel de-al doilea complex.

Autorii lucrării le explică prin faptul că seriile vestice din perioada considerată sînt formate din populații germanice recent migrate în regiunea respectivă și deci nu autohtone.

Olga Necrasov

H. V. Vallois și S. de Félice, *Les Mésolithiques de France* (Mezoliticii din Franța), Archives de l'Institut de Paléontologie humaine, Mémoire 37, Masson, Paris, 1977, 194 pagini, inclusiv 26 tabele și 49 figuri, 5 planșe fotografice în afară de text

Binecunoscutul antropolog francez H. V. Vallois și colaboratoarea sa S. de Félice au realizat în această lucrare nu numai studiul unor documente osoase nepublicate încă privind omul mezolitic din Franța, dar și o sinteză în care datele noi sînt alăturate celor deja cu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

noscute, putîndu-se realiza astfel o privire integrativă asupra populației din această perioadă de trecere între vîrsta pietrei cioplite și cea a pietrei lustruite.

Lucrarea este formată din trei părți. Prima parte este consacrată studiului micii serii bretone de la Hoëdic (formată din 12 subiecți), completat cu o confruntare comparativă cu datele obținute mai de mult pentru o altă serie bretonă, cea de la Téviec (formată din resturile osoase a 20 de subiecți), pentru care sînt furnizate acum datele metrice individuale care nu au putut găsi loc în monografia consacrată acestei mici necropole, publicată în 1937 (studiul antropologic al acesteia fiind realizat de M. Boule și H. V. Vallois).

Partea a doua a lucrării este consacrată oamenilor mezolitici din jumătatea de sud a Franței : de la Poeymaü (Basses Pyrénées), Rochereil (Dordogne) și Montclus (Gard).

În fine, partea a treia cuprinde considerații generale asupra întregului material antropologic privind mezoliticul francez (inclusiv materialele deja publicate), urmate de o privire de ansamblu asupra originii populației din această perioadă.

Întregul studiu este deosebit de aprofundat, excepțional de bine documentat și ilustrat prin numeroase scheme executate la dioptograf, tabele, hărți și cîteva fotografii, astfel încît poate servi drept model al genului.

Olga Necrasov

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

MARIA CRISTESCU, **Aspecte ale creşterii şi dezvoltării adolescenţilor din Republica Socialistă România**, 1969, 287 p., 16,50 lei.

OLGA NECRASOV, **Originea şi evoluţia omului**, 1971, 277 p., 28 lei.

D. PROTASE, **Riturile funerare la daci şi daco-romani**, 1971, 223 p., 21 lei.

LIGIA BÂRZU, **Continuitatea populaţiei autohtone în Transilvania în secolele IV—V**, 1973, 309 p., 5 pl., 32 lei.

DARDU NICOLĂESCU-PLOPŞOR, WANDA WOLSKI, **Elemente de demografie şi ritual funerar la populaţiile vechi din România**, 1975, 292 p., 1 pl., 23 lei.

St. cerc. antropol., Bucureşti, tomul 15, 1978

I. P. Informaţia — c 317

43 881

Lei 35

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro